

IZVESTJA

Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik VII.

1897.

Sešitek 6.

Iz domače zgodovine.

(Doba od 843—867.)

Spisal dr. Fr. Kos.

(Konec.)

IV. Dogodki po Istri in Furlaniji.

Omenil sem, da je dobil leta 843. v verdunski pogodbi cesar Lotar med drugim tudi Istro in Furlanijo, h katerima je takrat spadala jugozahodna stran sedanje slovenske domovine. Rečeni cesar je kmalu po sklenjeni pogodbi pokazal svojo naklonjenost tistim fevdnikom, ki so stali na njegovi strani. Dne 22. avgusta l. 843. je potrdil oglejski cerkvi vsled prošnje njenega patrijarha tista posestva, katera jej je daroval neki Alboin, preden je prišel v nemilost pri cesarju.¹⁾ Ta posestva so se nahajala v Furlaniji in pa blizu Vicenze, kar je razvidno iz neke listine cesarja Karola Velikega z dne 7. julija leta 809.²⁾

V navedeni listini z dne 22. avgusta l. 843. je omenjeno, da je grof Eberard naznanil cesarju prošnjo oglejskega patrijarha. Brez dvoma je bil ta Eberard takratni vojvoda furlanski, čegar žena Gisela je bila hči Ludovika Pobožnega. Eberard je bil torej svak cesarja Lotarja. O njem pravi pisatelj spisa »Translatio S. Callisti«, da je bil plemenit mož frankovskega rodu, ki je za časa cesarjev Lotarja in Ludovika

¹⁾ Mitth. d. Inst. f. österr. Geschichtsforsch., I (1880), str. 284 št. 6.

²⁾ Mitth. d. Inst. f. österr. Geschichtsforsch., I, str. 280.

vladal kot furlanski vojvoda.³⁾ Iz nekega drugega vira je razvidno, da je bil Eberhard poslan v Furlanijo, da bi branil Langobarde pred napadi Slovanov.⁴⁾ V nekem kapitulariju cesarja Lotarja iz leta 846. je med italskimi velikaši omenjen tudi Eberhard.⁵⁾ Iz nova navaja grofa Eberharda neka listina cesarja Ludovika II., ki je bila izdana dné 30. oktobra l. 854. na korist oglejskemu patrijarhu Theutmaru.⁶⁾ Iz listine je razvidno, da je rečeni grof najprej prosil pri cesarju Lotarju za oglejskega patrijarha Andreja, pozneje pa pri Lotarjevem sinu, cesarju Ludoviku, za Theutmara. Tudi v listini cesarja Ludovika II. z dné 23. marca leta 856., katera je bila izdana na korist Benečanom, omenja se »vojvoda« Eberhard.⁷⁾ Umrl je leta 864. ali pa 866.⁸⁾

Grof Eberhard je bil v zvezi z raznimi imenitnimi možmi tistega časa tako n. pr. s fuldskim opatom Rabanom. Ta se je mnogo trudil, da bi odstranil krivoverstvo meniha Goteskalka, ki je nekako po svoje razlagal nekatere spise sv. Avguština. Učil je, da je Bog že pri rojstvu vsakterega človeka določil, ali naj bo pogubljen, ali pa izveličan. Komur je namenjeno prokletstvo, ne pomagajo mu ne krst, ne spoved, ne molitev in ne dobra dela. Tak človek je le na videz član katoliške cerkve, kajti v pravi cerkvi se nahajajo le božji izvoljenci.

Ko se je Goteskalk v drugič vračal iz Italije, obiskal je okoli leta 846. furlanskega grofa Eberharda ter mu hotel

³⁾ Translatio S. Callisti c. 4 (Acta sanct. Bollandi Oct. tom. VI. 444): »... ea igitur tempestate fuit vir nobilissimus Francorum natalibus oriundus nomine Everardus qui ducatum Foroiuliensem... sub glorioso principe Lothario Ludovici piissimi imperatoris filio... nobiliter administravit«.

⁴⁾ Andreae Presbyt. Chron. (M. G. SS., V, str. 235): »Multa fatigatio Langobardi et oppressio a Slavorum gens sustinuit, usque dum imperator Foroiulanorum Ebherardo principem constituit«.

⁵⁾ Dümmler, Gesta Berengarii, str. 17, op. 3.

⁶⁾ Izvestja muz. društva, IV, str. 178, št. 37.

⁷⁾ Böhmer-Mühlbacher, Regesten, I, str. 448, št. 1171.

⁸⁾ Dümmler, Gesta Berengarii, str. 18.

vcepiti svoje nazore. Najbrže je Goteskalk ostal dalj časa pri gostoljubnem Eberhardu. Ko je Raban zvedel, kje se mudi menih Goteskalk, pisal je grofu precej obširno pismo, v katerem je najprej izrazil svojo zadovoljnost zaradi njegovega (grofovega) zdravja in postrežljivosti. O tej sta poročala Rabanu duhovnika Askrih in Hudpert, katera sta leta 844. potovala v Rim. Ta dva sta tudi Rabanu povedala, da želi Eberhard njegov (Rabanov) spis v slavo Kristusovega križa. Raban pravi v svojem pismu, da je rad ustregel njegovi želji ter v pretečenem letu (morebiti 845) spis izročil njegovemu (Eberhardovemu) poslancu Gagauzardu, katerega je v tej zadevi poslal k njemu. Raban omenja v svojem pismu, da se je do njega razširila govorica, da biva pri njem (pri Eberhardu) lažimodrijan Goteskalk, ki uči, da je božja predodločba ustvarila vsakega človeka tako, da ne more biti izveličan tisti, ki ni namenjen za večno življenje, ako bi tudi hotel priti v nebesa ter bi v ta namen živel po pravi veri in izvrševal dobra dela. Bog, ki je vir našega odrešenja, ne pa pogubljenja, naj bi tedaj silil človeka, da se pogubi. Goteskalkov nauk je dovedel do obupa že mnogo ljudi, ki pravijo: »Kaj mi je treba skrbeti za svoje izveličanje in za večno življenje? Ako dobro delam in nisem namenjen za nebesa, ne pomaga mi nič; ako pa pregrešno živim, ne škoduje mi nič, ker božja previdnost me je odločila za večno življenje«. Dalje piše Raban precej obširno o bistvu božje predodločbe in o spisih sv. Avguština. Proti koncu pisma pravi Raban, da je prepričan o njem (o grofu Eberhardu), da je dober kristijan in da ne bo hotel imeti v svoji hiši nič takega, kar bi nasprotovalo Kristusovemu evangeliju, pač pa to, kar je vseč Bogu ter služi dušam v izveličanje.⁹⁾ — Z zadnjim stavkom je Raban najbrže namignil grofu Eberhardu, da bi odstranil Goteskalka iz svoje dežele.

⁹⁾ Sirmondi Opera varia, II (ed. Venetiis, 1728), str. 1019—1026. — Raban omenja ta spis do furlanskega grofa Eberharda v svojem pismu, katerega je poslal meseca marca najbrže leta 850. nadškofu Hinkmaru v Rheims. (Sirmondi, Opera varia, II, str. 989).

Kaže se, da to pismo ni bilo brez posledic. Grof Eberhard je pregnal iz svoje pokrajine krivoverca Goteskalka, kateri se je nato napotil, kakor trdi Hinkmar, med barbare in pogane z izgovorom, da bi pri njih oznanoval sveto vero. Šel je namreč najprej v Dalmacijo, potem v Pannonijo in odtod na Bavarsko.¹⁰⁾ Dne 1. oktobra leta 848. se je sešla sinoda v Mainz-u, kjer so Goteskalkov nauk proglasili za krivoverstvo, njega samega pa so bičali ter pregnali iz dežel kralja Ludovika.¹¹⁾

Rekel sem, da je furlanski grof Eberhard prosil cesarja Lotarja, da bi ta potrdil oglejskemu patrijarhu Andreju stare pravice oglejske cerkve.¹²⁾ Šlo je namreč za to, da bi imeli oglejski patrijarhi metropolsko oblast čez isterske škofove in cerkve, ne pa gradeški. Dotična listina cesarja Lotarja se nam ni ohranila, a razvidno je posebno iz nekega pisma papeža Sergija II., ki je vladal od januarja leta 847.¹³⁾ da je takrat zaradi isterskih škofij iz nova nastal prepir med oglejskim patrijarhom Andrejem in gradeškim patrijarhom Venerijem. Ko je papež zvedel po oglejskih poslancih o tem prepiru, ukazal je obema metropolitoma, da naj prideta na sv. Martina dan (dne 11. novembra, morebiti l. 846.) v Rim, kjer bi se naredil konec njunemu razporu. Papež je tudi izrekel željo, da bi se s cesarjevim dovoljenjem sklicala velika sinoda. Naznanil je patrijarhoma, da je zaradi zadeve pisal

¹⁰⁾ Ann. Bertin. a. 849 (M. G. SS., I, str. 443): »Godescalcus . . . Italiam specie religionis aggressus, inde turpiter ciectus Dalmatiam, Pannoniam Norciamque adorsus . . .« — Hincmar (Liber de tribus epist., c. 1) pravi, da je Goteskalk šel »ad barbaras et paganas gentes velut evangelizaturum perrexisse«. — Iz tega je razvidno, da se je Goteskalk takrat napotil med Slovence in Hrvate.

¹¹⁾ Böhmer-Mühlbacher, Regesten der Karolinger, str. 532.

¹²⁾ Primerjaj zgoraj omenjeno listino cesarja Ludovika II. z dne 30. oktobra leta 854., kjer čitamo: » . . . per Evrardum comitem supramemoratum, patriarcha Andreas domini et genitoris nostri expetiit celsitudinem, ut antiquissimum jus ecclesiae ejus denuo confirmaretur auctoritate«.

¹³⁾ Jaffé, Reg. pont. Rom., ed. 1885, I, str. 327 in 329.

cesarju, od katerega sedaj pričakuje odgovora. Svetuje jima, da bi tako dolgo potrpela, dokler mu cesar ne odgovori; še-le potem jima hoče pismeno naznaniti, kaj naj storita.¹⁴⁾ Dandulus, ki tudi omenja ta prepis, dostavlja, da papež Sergij II. ni mogel pomiriti oglejskega in gradeškega metropolitana, ker je prezgodaj umrl.¹⁵⁾ V Kroniki oglejskih patrijarhov čitamo, da je dobil oglejski patrijarh Andrej nadoblast čez gradeško cerkev od papeža Leona IV. in od cesarja Lotarja ter da je v ta namen sklicana sinoda prisodila gradeško faro oglejski patrijarhiji.¹⁶⁾ Ako je to, kar trdi rečena kronika, vsaj nekoliko zanesljivo in resnično, smeli bi trditi, da je papež Leon IV., ki je bil izvoljen koncem januarja leta 847.,¹⁷⁾ sklical tisto sinodo, katero je že hotel zbrati njegov prednik Sergij II.

Najbrže je kmalu potem, morebiti že leta 847., oglejski patrijarh Andrej po desetletnem vladanju zapustil ta svet.¹⁸⁾ Skoraj ravno takrat, morebiti leta 848., je šel za njim njegov nasprotnik, gradeški patrijarh Venerij.

Nekako v tistem času, namreč dne 26. aprila leta 847., je neka nuna iz Trsta z imenom Maru darovala za časa svoje bolezni samostanu Marije Device v Sestu¹⁹⁾ in ondotnemu opatu Luponu 55 jerbasov oliv. Ako bi kdo po njeni smrti ne hotel priznati te daritve, plača naj opatu Luponu in njegovemu samostanu kot globo jedno libro zlata.²⁰⁾

Listina, v kateri se to omenja, je znamenita zaradi prič, katere so v njej našteje. Navedena sta med njimi dva tri-

¹⁴⁾ Izvestja muz. društva, IV, str. 146, št. 33.

¹⁵⁾ Chronicon, lib. VIII, c. 4, pars 22 (Muratori, Script. rer. Ital., XII, str. 178).

¹⁶⁾ Chronicon patr. Aquil. alterum (Rubeis, Mon. eccl. Aquil., App. str. 10).

¹⁷⁾ Jaffé, Reg. pont. Rom., ed. 1885, I, str. 329.

¹⁸⁾ Chronicon patr. Aquil. alterum (Rubeis, op. cit.).

¹⁹⁾ Sesto (=ad Sextum) je v jugozahodni Furlaniji blizu mesta Concordije.

²⁰⁾ Izvestja muz. društva, IV, str. 147, št. 34.

buna,²¹⁾ namreč nunin brat Johannes in pa Johannes de Petro, potem dva locisalvatorja ali lociservatorja, in sicer Johannacinus de Aquelina in Martinus Cabrisianus, ter dva vikarja, Tanculus in Stefanus. Takratni notar tržaške cerkve je bil klerik Dominicus. Listino je tudi podpisal presbiter Benedictus. Iz tega dokumenta je razvidno, da so imeli Tržačanje leta 847. še svoje tribune, vikarje in lociservatorje, kakor so jih imela za dobe Grkov tudi druga isterska mesta, a jih morala pozneje, ko so prišla pod frankovsko oblast, nadomestiti z grofi, centarhi itd.

Po smrti oglejskega patrijarha Andreja je postal Venancij (>Venantius<) njegov naslednik. O njem ne vemo drugega, kakor to, da je vladal le malo časa, najbrže od 847—850.²²⁾ Ko se je leta 850. zbrala v Paviji neka sinoda, predsedoval jej je razun milanskega nadškofa Angilberta in ivrejskega škofa Josipa tudi oglejski patrijarh Theodemar.²³⁾ Iz tega je razvidno, da Venancij takrat že ni bil več patrijarh.

Venancijev sovrstnik na bližnjem otoku je bil gradeški patrijarh Viktor I., ki je bil po rodu Benečan. Izvoljen je bil za patrijarha po Venerijevi smrti, najbrže leta 843. Vladal je šest let, tri mesece in četrir dni, tedaj najbrže do l. 854.²⁴⁾

²¹⁾ Tribuni so bili za časa grške vlade po naših krajih predstojniki posameznih mest. Izvoljeni so bili od ljudstva, vlada v Carigradu pa jih je potrdila. Tudi po beneških otokih so vladali tribuni. Vsled napadov tujih barbarov so pa sklenili Benečani, da je treba namesto dosedanjih tribunov postaviti samo jednega predstojnika, katerega so zvali dožda ali vojvodo (dux). (Gfrörer, Byzant. Geschichten, I, str. 35—37.) Tribuni, domestiki, vikarji in lociservatorji so oskrbovali za časa grške oblasti občinske zadeve ter se shajali v zborih, kjer so sedeli po vrsti vsak po svojem dostojanstvu.

²²⁾ Napačna je trditev Kronike oglejskih patrijarhov (Rubeis, Mon. eccl. Aquil., App. str. 10), da je Venancij vodil oglejsko cerkev trinajst let.

²³⁾ Rubeis, Mon. eccl. Aquil., str. 437.

²⁴⁾ Cronica de sing. patr. nove Aquileie (Monticolo, Cronache Veneziane, I, str. 15). — Johannis Diaconi Chron. Venet. (Monticolo, op. cit., str. 115 in 116). — Danduli Chronicon, lib. VIII, c. 4, pars 25 (Muratori, Script. rer. Ital., XII, str. 178.)

Dné 1. aprila leta 852. mu je papež Leon IV. podelil palij, da bi ga rabil tiste dneve, kateri so bili določeni v listinah gradeške cerkve.²⁵⁾ Ko je umrl, pokopali so ga v cerkvi sv. Evfemije na Gradežu.²⁶⁾

Cesar Lotar je meseca aprila leta 850. poslal svojega sina Ludovika v Rim, kjer ga je papež Leon kronal za cesarja. Odslej je imel razun očeta tudi sin Ludovik cesarski naslov ter je pod očetovim nadzorstvom vladal po Italiji.

Dné 17. aprila leta 852. se je mudil cesar Lotar v Paviji, podelil tu vsled prošnje opata Felmona (Selmona?) moškemu samostanu v Diljanu imuniteto ter mu zagotovil svoje varstvo. Rečeni opat je namreč s svojim premoženjem ustanovil ta samostan, ki je bil posvečen sv. Mihaelu arhangelu ter se nahajal v sedanji poreški škofiji blizu Vižinade.²⁷⁾ Cesar Ludovik II. je v darovalni listini do imenovanega samostana določil, da ne sme nobeden javni sodnik ali pa kaka druga sodna oseba priti v samostanske cerkve in hiše ter tu nadlegovati in vznemirjati samostanskih ljudij; pač pa naj bo samostan za vse čase pod cesarskim varstvom. Tudi je zapovedal, da se ne sme njih (poreški) škof svojevoljno vtikati v njih zadeve, nalagati jim izvanrednih davkov ter po smrti kateregakoli opata izvoliti novega naslednika. Pač pa naj škof uredi zborovanje, posvečenje in božjo službo tako, kakor bi bilo vseč ondodnim menihom. Ako bi umrl opat, imajo naj menihi pravico, da si izvolijo novega predstojnika. Ako bi ne imeli v svojem samostanu za to sposobnega človeka, smejo ga izbrati izmed redovnikov kakega drugega samostana.²⁸⁾

Dve leti pozneje je skazal cesar Ludovik po zgledu svojega očeta svojo naklonjenost oglejski cerkvi. Dné

²⁵⁾ Ughelli, *Italia sacra*, ed. Coleti, V, 1106. — Jaffé, *Reg. pont. Rom.*, ed. 1885, I, str. 333, št. 2616.

²⁶⁾ *Cronica de sing. patr. nove Aquileie* (Monticolo, op. cit.) — Danduli *Chronicon* (Muratori, op. cit.).

²⁷⁾ Dandanes se na mestu tega samostana nahajajo le razvaline.

²⁸⁾ Kandler, *Codice dipl. Istr. ad ann. 853.* — Glej tudi Böhmer-Mühlbacher, *Regesten*, I, str. 442, št. 1154.

30. oktobra leta 854. je potrdil vsled prošnje svojega sorodnika, furlanskega grofa Eberharda, oglejskemu patrijarhu Theutmaru (Theodemaru) in njegovim naslednikom metropolsko oblast čez isterske škofo in cerkve. Iz dotične listine je razvidno, da je patrijarh Theutmar po grofu Eberhardu pokazal cesarju razne dokumente, kateri naj bi spričevali, da je imela oglejska cerkev patrijarhalno oblast po vsej Istri že od prvih časov krščanstva.²⁹⁾

Nekako v tistem času (okoli l. 854.) je po smrti gradeškega patrijarha Viktorja I. prišel na njegovo mesto Benečan Vital, ki je vladal 19 let, 1 mesec in 6 dni.³⁰⁾ Papež Benedikt III. mu je dné 30. marca leta 858. podelil palij.³¹⁾

L. 857. je bil carigrajski patrijarh Ignacij brez preiskave odstavljen; na njegovo mesto je prišel slavohlepni Photij. Duhovščina carigrajske patrijarhije se je vsled tega razdelila v dve stranki; jedna se je potegovala za pregnanega Ignacija, druga pa se je pridružila od vlade podpiranemu Photiju. Papež Nikolaj I. je storil več korakov, da bi pomagal Ignaciju do njegovega dostojanstva. V spomladi leta 863. je sklical sinodo v Rim ter tu Photija izobčil iz cerkve. Ako je res, kar trdi Dandulus, udeležil se je tega zborovanja tudi gradeški patrijarh Vital.³²⁾

Kaže se, da je bil patrijarh Vital kmalu potem pri neki drugi sinodi v Rimu. Dné 30. oktobra leta 863. so se zbrali okoli papeža mnogi škofje, da bi se posvetovali o raznih dogodkih v frankovski državi. Ohranilo se nam je pismo papeža Nikolaja I., s katerim je vabil gradeškega patrijarha Vitala k tej sinodi. Pisal mu je, da bi ne videl rad, ako bi izostal. Če bi pa vendar osebno ne mogel priti, pošlje naj

²⁹⁾ Izvestja muz. društva, IV, str. 178, št. 37.

³⁰⁾ Cronica de sing. patr. nove Aquilie (Monticolo, op. cit., str. 15). — Johannis Diaconi Chron. Venet. (Monticolo, str. 116 in 121). — Danduli Chronicon, VIII, c. r, pars 34 (Muratori, op. cit., str. 180).

³¹⁾ Ughelli, Italia Sacra, ed. Coleti, V, str. 1106.

³²⁾ Chronicon, VIII, c. 4, pars 40 (Muratori, Script. rer. Ital., XII, str. 181).

k zborovanju nekoliko svojih sufraganov, duhovnikov in dijakonov, da ga bodo zastopali.³³⁾

Kakor Vital, udeležil se je tudi oglejski patrijarh Theutmar včasi kake sinode. Meseca julija leta 855. sta bila v Paviji državni zbor in pa cerkvena sinoda, na katerih so se obravnavale razne duhovske in posvetne zadeve. Prišel je tja tudi oglejski metropolit, vendar ne patrijarh Andrej, kakor čitamo v nekem zgodovinskem viru, temveč njegov drugi naslednik Theutmar,³⁴⁾ ki je imel tu priložnost, da se je lahko osebno zahvalil cesarju Ludoviku za skazane dobrote ter ga prosil še novih.

Povedal sem, da je cesar Ludovik II. zagotovil l. 852. samostanu v Diljanu svoje varstvo ter ondotnim menihom dal pravico, da si smejo po smrti svojega opata izvoliti novega predstojnika. Tudi je prepovedal poreškemu škofu vtikati se v samostanske zadeve. Kaže se, da se ta ni posebno brigal za vladarjev ukaz, kar se da sklepati iz tega, da je cesar dné 3. aprila leta 857. v Mantovi za rečeni samostan zopet izdal novo listino, s katero mu je potrdil stare pravice. Cesar Ludovik je namreč takrat dovolil, da naj postaneta brata Petronasij in Talasij samostanska odposlanca (>missi<) ter naj delita podporo tam, kjer bi bilo potrebno. Ker se menihi vsled pomanjkanja ne morejo večkrat do cesarja obrniti, dovolil je ta, da smeta rečena odposlanca priti pred njega v samostanskih zadevah. Ker so menihi prosili, da bi volili svojega opata in svoje odposlance brez kakega pritiska in posvetnega nadlegovanja ter da bi bila volitev neodvisna od škofa, dovolil je cesar, da naj menihi po smrti sedanjega opata izvolijo z dovoljenjem Petronasija in Talasija iz svoje srede novega opata, katerega naj poreški škof posveti, ne da bi kaj ugovarjal. Menihi naj imajo pravico, da si postavijo svojega odvetnika. V listini je tudi omenjeno, da so menihi prosili, da bi imel samostan svobodne pravice zastran živinske

³³⁾ Mansi, Concil. coll., XV, str. 661.

³⁴⁾ Mansi, Concil. coll., XV, str. 15. — Böhmer-Mühlbacher, Reg. I. str. 446, št. 1167.

paše, sekanje lesa in ribjega lova, kakoršne imajo tudi drugi samostani.³⁵⁾

V. Pribinov sin Kocel do leta 867.

Nekaj malega nam je znano o vojvodi Kocelu iz tiste dobe, ko je bil še živ njegov oče Pribina. Omenili smo že, da je bil leta 850. navzoč, ko je solnograški nadškof Liupram posvetil v Blatogradu cerkev Matere božje. V naslednjih dnéh je Kocel spremljal solnograškega nadškofa, ko je ta obiskaval razne kraje po Pribinovi deželi z namenom, da bi ondi posvetil kako novo cerkev. Že takrat je Kocel pokazal svojo pobožnost in versko gorečnost, ker je marsikatero cerkev preskrbel s potrebnimi dohodki.

Ko je vojvoda Pribina proti koncu leta 860. ali pa v začetku 861. zgubil svoje življenje v boju z Moravci, postal je Kocel njegov naslednik v Dolenji Pannoniji. Kaže se, da je moral novi vojvoda takoj v začetku svojega vladanja za malo časa zapustiti svojo zemljo ter na Bavarskem iskati zavetja pred kraljevičem Karlmanom. Dne 21. marca l. 861. je bil Kocel v Reznem, kjer je podelil freisinški cerkvi svoje posestvo pri Blatnem jezeru v vasi »Uuampaldi« imenovani.³⁶⁾

Kakor je solnograški nadškof Liupram prišel večkrat v Dolenjo Pannonijo k vojvodi Pribini, tako se je napotil parkrat njegov naslednik Adalvin v Kocelovo deželo. To se je zgodilo v tistem času, ko sta solunska brata Konstantin n Metod, poklicana iz grškega Carigrada, z vspehom širila po zemlji kneza Rastislava krščanstvo in omiko.

Vkljub zimi in mrazu je prehodil solnograški nadškof proti koncu leta 864. dolgo pot iz Solnograda v Blatograd najbrže z namenom, da bi tako odvrnil vpliv slovanskih misijonarjev od Dolenje Pannonije. O božiču (dne 25. dec.) se je Adalvin mudil pri vojvodi Kocelu v Blatogradu ter tu opravil božjo službo. Naslednji dan, tedaj na praznik sv. Šte-

³⁵⁾ Kandler, Codice dipl. Istr. ad ann. 857.

³⁶⁾ Izvestja muz. društva, IV, str. 185, št. 44.

fana, napotil se je v neki kraj, ki je bil Vitemirova lastnina,³⁷⁾ ter je tu posvetil cerkev na čast sv. Štefanu. Na novega leta dan je bil v »Ortahu«, kateri kraj je bil lastnina vojvode Kocela, ter tu posvetil cerkev na čast sv. Mihaelu. V soboto dne 13. januarja leta 865. je posvetil »ad Weride« cerkev na čast sv. apostolu Pavlu, naslednji dan pa »ad Spizzun« cerkev na čast sv. devici Marjeti. Istega leta je tudi posvetil cerkev sv. Lovrenca v Ternbergu in cerkev v »Fizkere«. Ko je posameznim cerkvam dal tudi potrebnih duhovnikov, zapustil je za nekaj časa pannonsko zemljo.

Najbrže leta 866. je nadškof Adalvin iz nova prišel v Dolenjo Pannonijo, da bi tu delil zakrament svete birme ter ondotnemu ljudstvu oznanoval verske resnice.³⁸⁾ V kraju, »Cella« imenovanem,³⁹⁾ ki je bil Unčat-ova lastnina, izgotovili so takrat cerkev, katero je nadškof posvetil na čast sv. Petru ter jej dal tudi posebnega duhovnika. Cerkev v »Ztradach« je posvetil na čast sv. Štefanu, cerkev »in Weride« pa na čast sv. apostolu Petru. Potem je posvetil še tri cerkve, jedno v »Quartinaha« na čast sv. Ivanu evangelistu, drugo v »Muzzi-liheschirichun-u« in tretjo v »Ablanza«,⁴⁰⁾ katerim je preskrbel tudi svoje duhovnike.⁴¹⁾

Anonimni pisatelj spisa »Conversio Bagoariorum et Carantanorum« nam našteva kakih 30 cerkva, postavljenih za časa Pribinovega in Kocelovega vladanja ter posvečenih

³⁷⁾ Conv. Bag. et Carant., c. 13 (M. G. SS., XI, str. 14): »... in proprietate Wittimaris... — Po mojih mislih je ta Wittimar ista oseba, kakor »Witemir«, ki je bil leta 850. navzoč pri posvečevanju neke cerkve v Blatogradu (Conv. Bag. et Carant., c. 11) Pravilna slovenska oblika se glasi Vitemir. (Gl. Letopis Matice slov. za 1886, str. 145, št. 324).

³⁸⁾ Conv. Bag. et Carant. c. 13 (M. G. SS., XI, str. 14): »Sequenti quoque tempore veniens iterum in illam partem causa confirmationis et praedicationis... — Ker rabi neznani pisatelj tukaj besede »sequenti quoque tempore«, ne pa izraza »eodem anno«, sklepam iz tega, da se je Adalvin v drugič napotil na Kocelovo zemljo l. 866., ne pa 865. Leta 867. pa sta prišla h Kocelu že sv. Konstantin in Metod.

³⁹⁾ »... in locum qui dicitur Cella.« — Tu ne smemo misliti na mesto Celje, katero ni bilo več v Kocelovi deželi in tudi ne pod oblastjo solnograških nadškofov. V cerkvenem oziru je bilo Celje odvisno od oglejskih patrijarhov.

⁴⁰⁾ »... ad Ablanza«. — Ta kraj ni Aflenz na gorenjem Štajerskem, ki ni bil nikdar v Kocelovi deželi.

⁴¹⁾ Conv. Bag. et Carant., c. 13 (M. G. SS., XI, str. 14).

po solnograških nadškofih Liupramu in Adalvinu; imenuje nam tudi 23 različnih krajev, v katerih so cerkve stale. Vsi navedeni kraji in vse omenjene cerkve so bile v deželi Pribinovi in Kocelovi, ne pa, kakor trdijo Muchar⁴²⁾ in še nekateri drugi, tudi drugod, kakor na današnjem gorenjem Štajerskem ali pa še celo na Dolenjem Avstrijskem.⁴³⁾

Proti koncu leta 867. sta se napotila slovanska blagovestnika Konstantin in Metod z Moravskega, kjer sta štiri in pol leta oznanovala sveto vero, skozi Dolenjo Pannonijo v Rim. Med potjo sta prišla k vojvodi Kocelu, kateri ju je z velikim veseljem sprejel. Posebno se je vzradoval, ko sta mu solunska brata pokazala v slovenskem jeziku spisane knjige, katere je lahko razumel brez tolmačev. Dal jima je na pot petdeset učencev, da bi jih podučevala v slovenski pisavi in sveti veri.⁴⁴⁾

V Rimu sta bila Konstantin (Ciril) in Metod posvečena za škofa. Ker je prvi umrl meseca februarja leta 869., pozval je vojvoda Kocel samo Metoda, da bi prišel v njegovo deželo. Ta poklic je bil jako važen za vse pannonske Slovence, pri katerih je Metod najprej vpeljal slovensko službo božjo. Nemški mašniki iz Solnograda in drugih krajev, ki so le za silo lomili slovenski jezik, zgubili so najedenkrat vso veljavo pri ljudeh in ni jim drugega kazalo, kakor zapustiti slovenske pokrajine. To je storil nadduhovnik Richbald, naslednik prej omenjenega nadduhovnika Altfrida.⁴⁵⁾

⁴²⁾ *Gesch. der Steiermark*, IV, str. 219.

⁴³⁾ *Letopis Matice slov.* za 1882 in 1883, str. 360.

⁴⁴⁾ *Spomenica tisočletnice Metodove smrti*, str. 31.

⁴⁵⁾ *Conv. Bag. et Carant. c. 12 (M. G. SS., XI, str. 13)*: »Similiterque eo (Altfrido) defuncto Rihpaldum constituit archipresbyterum. Qui multum tempus ibi demoratus est, exercens suum potestative officium sicut illi licuit archiepiscopus suus, usque dum quidam Graecus Methodius nomine noviter inventis Slaviniis litteris linguam Latinam doctrinamque Romanam atque litteras auctoriales Latinas philosophice superducens vilescere fecit cuncto populo ex parte (sc. Slavorum) missas et evangelia ecclesiasticumque officium illorum qui hoc latine celebraverunt. Quod ille (Rihpaldus) ferre non valens sedem repetivit Iuvavensem.«

Črtice o nekdanjih slovenskih naselbinah v Gorenji Avstriji.

Spisal Milan Pajk.

(Konec.)

Število slovenskih krajevnih imen v Gorenji Avstriji je jako veliko. Največ jih nahajamo v traunskem okrožju in okoli hallstattskega jezera; a tudi v ostalih delih Gorenje Avstrije jih ne manjka; okoli Freistadta kar mrgoli slovenskih imen, ki pa niso samo nasledki slovenskega, ampak tudi češkega naseljenja.

A. V traunskem okrožju sem našel sledeča imena¹⁾: Skoro vse večje vode imajo slovenska imena: Današnja Laussa (pritok Aniže na štajerski meji; l. 1139.²⁾ in še večkrat se imenuje Luzach), Frenzbach (pritok Aniže na štajerski meji od vzhoda sèm, prej Frudenize, Frudnitz = brodnica l. 1110 . . .³⁾, reka in kraj Gafrenz (fluvius avelenze,⁴⁾ gabelenz = jablonec), potok Zaucha (= suha), Teichfluss (= tiha, Tyecha l. 1125.⁵⁾ in večkrat), Pieslingbach (pritok Teichle = Pesnica, Piznic, Pieznich l. 1190.⁶⁾); mozzyrniche rivulus (primeri: močvirnik in Mozirje) se leta 1259.⁷⁾ in 1278.⁸⁾ vzhodno od Spitala na Pyhrnu omenja, istotam potok Muetnich l. 1278. (= Motnik); imeni teh dveh potokov sta se danes izgubili, le posestvo Muetnichbauer spominja na drugi potok. Reichramingfluss (Rubiniccha, Rubicha l. 1082.⁹⁾ in večkrat, od besede »rov«¹⁰⁾, Sarmingbach (c. 985)¹¹⁾ in večkrat, Sabiniccha, Sabinicche, torej = Žabnica), Steyerling (l. 1160.¹²⁾ Stirnich¹³⁾. Stoderthal (stranska dolina gorenje steyrske do-

¹⁾ Primeri tudi: Lamprecht, Historisch-topographische Matrikel des Landes ob der Enns — ²⁾ Zahn UB. v. Steiermark I. 183. — ³⁾ UB. II. 134, 185. — ⁴⁾ UB. I. 119. — ⁵⁾ UB. II. 165. — ⁶⁾ UB. II. 424. — ⁷⁾ UB. III. 264. — ⁸⁾ UB. III. 486. — ⁹⁾ UB. I. 122. — ¹⁰⁾ V istini je struga tega potoka globoko vrezana (O. Kummel, D. Anfänge itd. str. 13). — ¹¹⁾ UB. I. 472. — ¹²⁾ UB. II. 306. — ¹³⁾ Strnadt (str. 11) misli, da je tudi ime Steyr slovansko; sklicuje se na reko Styr v Galiciji; a to ni dokaz. Nasprotno: Že v rimski, torej predсловanski dobi, se nahaja ob cesti držéči iz Ovilabis-a (Wels-a) v Noricum kraj »Stiriate« (Pritz I. 67 Anm.). Pač pa je skoro gotovo ime Krems (v listi-

line; ime prihaja od besede »studen«; primeri polabske »Stodorane«!) — Tudi nekatere gore v traunskem okrožju imajo slovenska imena: Nynwitz (Njivica?) in Ostrowitz pri Windischgarstenu, Zemseckberg (= Čemšek) blizu Reichraminga, Hobisch (= Gobež) pri Klein-Reiflingu, Gyrrer in Gyrrerreith (= gora) pri Steyerlingu, Zmollingerspitze (= smola) pri Leonsteinu, Predboding (Predvodnik?) blizu Gaflenza; mons Gvlich (= goli) in Wurchogel (= vrh) se omenjata v ustanovni listini samostana Gleink l. 1125.¹⁴) — Slovenska so sledeča krajevna imena v traunskem okrožju: Gleink (Glunik, Gluniche l. 1121.¹⁵) in večkrat, Leombach, (Liupilinsbach, t. j. Ljubnica, v ustanovni listini kremsmünsterski), vas Schallau (= skala?) blizu Reichraminga, Gr. in Klein-Loiben (= Ljubno) južno od Weyera, Loibersdorf pri Gleinku, Pyrach (prim. Pirešica pri Celju), Söppau (pri Kremsmünstru, = župa?), selo Agonitz, Gams (= Kamnica, posamezna hiša v okraju šentflorijanskem), Balgrad (= beli grad, posamezna hiša pri Steyru), Imitzberg (v okraju Steyr), »Im Tabor« (posamezna hiša v istem okraju), dve vasi Möderndorf (prim. Modrice = Mödritz pri Brnu!), Trasch (Draš pri Celju) in Tyrnauer (Trnovo) posamezna hiša pri Sv. Florijanu, 2 vasi Göriz (= gorica, blizu Ramsau-a in blizu Nussbacha), Weistrach (= bistra, vzhodno od Steyra). Windischgarsten, Wendbach (vas ob Aniči) in Winden pri Garstenu imajo od Slovencev ime. Blizu Penkinga v okraju Enns se omenja okoli l. 1230.¹⁶) kraj Polan (= Poljane); listina leta 1300.¹⁷) imenuje blizu Garstena kraj Gvlnich (= golnik), listina l. 1371.¹⁸) »hofstatt ze Turnich« (prim. Turnik, Turnišče) pri Kirchdorfu. — Posestva s slovenskimi imeni so: Gut am Loiblholz (= Ljubélj) pri Schlierbachu, Gratschergut (krača = Riet) pri Grossramingu, Zurkengut

nah »Cremisa«) slovansko; razlagati se da iz debla — krem (= kiesel). Tako razlaga tudi Strnadt (str. 11), ki navaja kot primer veliki potok Cremeschny iz listine 13. stoletja blizu Netolic na Českem. Tudi beseda Traun utegne biti slovenska. — ¹⁴) UB. II. 168. — ¹⁵) UB. II. 165. — ¹⁶) UB. II. 693. — ¹⁷) UB. IV. 361. — ¹⁸) UB. VIII. 510.

(= cerkveno dobro?) istotam. V listinah: Permicz¹⁹⁾ v fari Ternberg l. 1360., »daz Gütel auf dem Predal«²⁰⁾ pri Garstenu l. 1355, »pei dem Raday«²¹⁾ v fari Steinbach ob Steyrn l. 1373., Smuchkin²²⁾ v fari Kirchdorf l. 1375., feodum Porzleiten²³⁾ (Porz = poreče, lambaški fevd) leta 1298., »in Streblitzze«²⁴⁾ blizu Steyra l. 1294., polje Preupeunt²⁵⁾ blizu Ennsa l. 1349. Neki meščan v Steyru daruje špitalu na Pyhrnu »den Weingarten an dem Kolmuz«²⁶⁾ (= holmec) l. 1306. Leo vitez Wartberški prepusti samostanu Sv. Florijana »predium Gozgoer«²⁷⁾ (gozd + gora?) l. 1293. V obližju špitala na Pyhrnu se omenjajo l. 1259.²⁸⁾ mansus . . . in zewer . . . bona . . . in Starlaz . . . bona a monte Nynwitz . . . mansus in Lōm. »Stranaz«²⁹⁾ je l. 1282. bil neki šentflorijanski vinograd.

B. V hausruškem in innskem okrožju je tudi še dosti slovenskih imen; posebno okoli Hallstatta. Tukaj nahajamo gore Modereckberg (= modra gora), Plassen (= plaz), Pötschenwand (= pečina), Pötschenhöhe, Imitzberg, Leonsberg (mons Liubensperch l. 748.³⁰⁾ in večkrat); potok Zlanbach (= slani potok); kraji ter posamezne hiše Jainzen (= Janjci), Am Jainzen, Zwieselberg, Blekarstube, Kralgut, Perneck, Kolowrat, Pötschen, Pötschenwald. — V ostalih delih hausruškega okrožja spominjajo na Slovence: Windern (blizu Schwanenstadta, okoli leta 1185.³¹⁾ »apud Windarin«, t. j. »pri Slovencih«, Perwend pri Welsu, ki se imenuje l. 1125.³²⁾ Berewiniden = Windischberg in Windischdorf pri Welsu.³³⁾ Köppach (= kopa), Krassing, Ob. in Nieder-Zeiling ter Zeilingerbach (= Zila), Zucken (= suha) pri Lambachu. Najbrž je tudi ime potoka Trattnach (Drati-

¹⁹⁾ UB. VII. 721. — ²⁰⁾ UB. VII. 410. — ²¹⁾ UB. VIII. 652. — ²²⁾ UB. VIII. 760. — ²³⁾ UB. IV. 298. — ²⁴⁾ UB. IV. 203. — ²⁵⁾ UB. V. 248. — ²⁶⁾ UB. IV. 500. — ²⁷⁾ UB. IV. 195. — ²⁸⁾ UB. III. 265. — ²⁹⁾ UB. III. 553. — ³⁰⁾ UB. I. 94. — ³¹⁾ Zahn UB. I. 634. — ³²⁾ UB. I. 147. — ³³⁾ Strnad (str. 12 Anm. 8) meni, da je najbrž tudi ime Wels (weles, welas v listinah) slovensko, kajti ni v zvezi z keltsko-latirskim imenom Ovilabis, pač pa spominja na ime Ucliza (= belica, Wölz) na Zgornjem Štajerskem.

naha, Dratina³⁴) slovensko (od besede »trata«). — Zwisl-Gora Zirvankenberga (= črvenka) na solnograški meji. Traschwand, Golau (= golo) in Misling (Mislinja pri Slovenjem Gradcu) pri Mondsee-u. Gore Tropberg, Trattbergwald in Pölitz ter posestvo Looch (= log) blizu aterskega jezera. Zaudach (= sudaž), Porz (= poreče), Dobl, Dobler, Doblhof pri Haagu. Höritzberg (= gorica) pri Viechtwangu, 2 posamezni hiši »in der Loibleth« v okraju Vöcklabruck. Polsenz (Palsenze = polžnica?³⁵) in Wögern pri Eferdingu; krajevnih imen iz debla »wöger« je več v Gorenji Avstriji; jaz mislim, da je to slovenska beseda »voger (oger)«, kajti Ogri so te kraje pogostoma plenili. V hausruškem okrožju so tri vasi Schlatt (= zlat), Pötlach (= pekla) ob Sipbachu. Plasen in Nachub sta posamezni hiši pri Gmundenu. Doppl (= topel) Kroatendörfl in Thürnau³⁶) (= Trnovo) pri Lincu. — V ustanovni listini samostana Lambach leta 1056.³⁷) se omenja ob reki Traun gozd Buchenloch (= bukov log). Potok Perschlingbach blizu Frankenmarkta se zove bernsnicha l. 853,³⁸) v 12. stoletju³⁹) pa persinich.

Celo v innskem okrožju je dosti slovenskih imen; Okoli Rieda vasi Windischhub, 2 vasi Schallham (= skala?), Grössling (Grosnik okoli leta 1280,⁴⁰) t. j. Groznik), gora Ametzberg, Kaina (= Kanja, posamezna hiša). Ime Zirking (pri Riedu) je navidezno slovensko, a v srednjem veku se je zval kraj cirtanaran,⁴¹) kar se ne da kot slovansko ime razlagati. Samostan Lambach bil je lastnik nekega gozda Wurmbränd blizu Marbacha (najbrž onega Marbacha v riedskem okraju). Meja tega gozda sta bila med drugim flumen Ilnik (morda Illing pri Riedu?) in fluvius Lunsnich⁴²) (= ločnik). — Winetsham, Gratz, Wister (= bister), Krall, Butscher (= bučar), Rusch (prim. Ruše pri Mariboru) in Perneck so vasi in posamezne hiše v glavarstvu Braunau ob Innu. Slovensko je

³⁴) Zahn UB. I. 360. — ³⁵) UB. II. 261. — ³⁶) Neki kraj Thyrnau se nahaja tudi na Bavarskem, severovzhodno od Passau-a. — ³⁷) UB. II. 90. — ³⁸) UB. I. 135. — ³⁹) UB. II. 17. — ⁴⁰) UB. III. 525. — ⁴¹) N. pr UB. II. 162. — ⁴²) UB. IV. 556.

tudi ime treh vasij v tem glavarstvu z imenom Lang; »lang« = log z nosnikom.⁴³⁾ Slovanskega pokolenja je najbrž tudi ime Braunau (= Brunov, Břevnov na Českem). V okraju Braunau leži vas Polling; to ime kakor tudi Pöllmann, Pollermühle, Pöllenberg, ki se v Gorenji Avstriji nahajajo, se izvaja od besede »polje«.⁴⁴⁾ — Haula (= gola) pri Raabu. — Trattnek (= Tratnik). — Wödling južnovzhodno od Raaba. — Otnusch (hiša pri Aistersheimu leta 1347.⁴⁵⁾ — Prag in Suppendorf (= župan, to je posestvo Suppan l. 1137.⁴⁶⁾ pri Schärdingu. — Setzka (= socka, soteska), Dobl, Schalchen, Lochen, Schmolln (smola) blizu Mattighofen-a. — Krajevno ime Schwendt (Swanta, = svēt) se v okrajih Ried in Schärding večkrat nahaja. — Na meji fare Ranshofen ob Innu je bil l. 1040⁴⁷⁾ »creben« (= greben). — Kot lastnino samostana Reichersperga pa omenja listina l. 1309.⁴⁸⁾ pratum quod Pvvlicz (= poljič, polica?) dicitur.

C. Krajevna imena na levem bregu Dunava. — Toliko o slovenskih krajevnih imenih na desnem bregu Dunava. A Slovenci so tudi Dunav prekoračili; njih naselbine raztezale so se tukaj do češke meje. V teh pokrajinah pa so se srečali s češkimi naseljenci; zato je danes težko, ali nemogoče, o kakem kraju s slovenskim imenom določiti, je-li bil slovenski, ali češki. Da so nekateri kraji češkega, a ne slovenskega izvora, kažejo imena, kakor: Böhmervorstadt (predmestje v Freistadtu), Böhmerschlag, Böhmhäusl, Bömdorf, 3 vasi Pehersdorf (= Behaimsdorf) in Zawischbauer v mülhlskem okrožju. Tudi ime Kulm (vas blizu Dunava) je češko, kajti slovenska oblika se glasi ponemčena Kolm.⁴⁹⁾ Nadalje so češki plemiči tod v srednjem veku imeli posestva.⁵⁰⁾ Češki upliv kaže med drugim posebno jeden slučaj: Severno od Haslacha je vas Unter-Urasch tik češke meje, onkraj meje

⁴³⁾ Primeri vas Lang pri Lipnici na Štajerskem, ki se zove v 12-stoletju Lonch, (Zahn UB I 365 in večkrat). — ⁴⁴⁾ Primeri tudi zgoraj ime Polan — ⁴⁵⁾ UB VII 2 — ⁴⁶⁾ Mon Boica I 266; tudi Sepp str 32 — ⁴⁷⁾ UB II. 83 — ⁴⁸⁾ UB V 20. — ⁴⁹⁾ N. pr. Kolmitz in »an dem Kolmuz«, kakor stoji zgoraj v razpravi. — ⁵⁰⁾ Primeri krajevno ime Harrachsthal! V Freistadtu srečamo leta 1309. (UB. V. 25) in še večkrat nekega moža, Dietrich penesch ali Wenesch-a.

pa leži že na Češkem Ober-Urasch. Nekateri češki naselniki so pa najbrž tudi južno od Dunava prebivali, kajti tudi tam se nahajajo imena kakor: Böhmühl pri Schärdingu, Böhming in Böhml pri Gmundenu, Beham pri Braunau-u in celo vzhodno od Steyr-a gora Beheimberg v listini 12. stoletja.⁵¹⁾ — Da so pa med Slovani v mülhlskem okrožju bili ne samo Čehi, ampak tudi Slovenci, kažejo imena Windischdorf pri Rohrbachu in Windischdorf pri Pergu, Windischberg ob Dunavu, Windisch pri Münzbachu, Windhag (dve vasi sta tega imena; ena celo severovzhodno od Freistadta tik češke meje!), Winden, Windpassing, Holzwinden, Windorf, Windsteigersdorf, Aschwinden, Tragwein.⁵²⁾ Torej smemo reči, da so se nahajale slovenske naselbine po vsej današnji Gorenji Avstriji.

Slovanskega pokolenja so razun doslej naštetih še sledeča zemljepisna imena v mülhlskem okrožju: Gore Granitzberg (na češki meji, od tod ime), Wigretzberg, Anitzberg, Zirkenau, Zeletan, Jurnitzberg (l. 1364.⁵³⁾ pri Neumarktu). — Potoki Jaunitzbach (Jowerniz = javornica l. 1142)⁵⁴⁾, Feistritz, Vlanitzbach, Grosse und kleine Feistritz (uisinisse = bizenice l. 1125.)⁵⁵⁾, Deiming (blizu samostana Baumgartenberg, Temnich l. 1257⁵⁶⁾, Timnich l. 1141⁵⁷⁾ ali Tönike okoli l. 1155.⁵⁸⁾, t. j. temnik); tudi tukaj je potok Sarmingbach (Sabinicha leta 1037), v bližini potok in kraj Dimbach (dumilicha leta 1037⁵⁹⁾, torej = temna). — Vasi in posamezni dvori: Lungitz (= lokica), Pürach, Zirking, Schmollnhof (smola), Tobra in Tabor v glavarstvu Perg. Möder, Kulm, Görtzer, Gratz, Plesching (= plešnik) in Zizlau v okolici Urfahra in Grammatstetena. Istotam sta vasi Ober- in Untertrefflinger, ki se v starih urbarjih do 16. stoletja imenujeta Trefenic, Trefnich in Drefnickh⁶⁰⁾. V freistadtskem okraju med rekama Feldaist in Naarn, kjer leže tudi prvi štirje zgorej naštetih potokov, kar mrgoli slovanskih imen: Trg Prägarten (= pregrad), Hauschitzberg (= gošica), Götschka, Loibersdorf, Lest (= les),

⁵¹⁾ UB. I. 118. — ⁵²⁾ Ta imena našteva tudi Strnadt (str. 28). — ⁵³⁾ UB. VIII. 178. — ⁵⁴⁾ UB. I. 32. — ⁵⁵⁾ UB. II. 164. — ⁵⁶⁾ UB. III. 259. — ⁵⁷⁾ UB. II. 192. — ⁵⁸⁾ UB. I. 667. — ⁵⁹⁾ UB. I. 475. — ⁶⁰⁾ Grillnberger, Urbar d. Stiftes Wilhering v Beitr. z. Landeskunde d. Land ob d. Enns, zv. 48 str. 136.

Panneggen (l. 1297⁶¹) P^oniken) in Ponigl (primeri Ponikvo na Štajerskem!), Möstling (most), Hellmetzedt (= holmec), Rangitzer, Ranitz. V glavarstvu Rohrbach, ki obsega naj-severozapadnejši del mülhskega okrožja, leže: Nieder-Ranna (= ravna), Krenn, Krennhof, Krenngut (krenn = hrenica), Schacha (imen z zlogom — schach — je več v Gorenji Avstriji), Starzer in Starz v sodnijskem okraju Lembach; Schallenberg, Dobring, Lädnitz in Dobretshofen pa v okolici Haslacha. Lembach in Rohrbach ležita že zapadno od reke Grosse Mühl (recte: Mühel), Haslach pa ob njej. Slovenci so torej celo preko te reke v najzapadnejše predele mülhskega okrožja prodrli⁶²), a slovanska imena so tod že bolj redka, kakor vzhodno od imenovane reke. — Pri Leopoldschlagu, nedaleč od češke meje, leži Wulowitz. — Doppl (v fari Schwertberg) se zove l. 1356.⁶³) Topl. Neki kraj Pyflitz ali Pifliz⁶⁴) se omenja l. 1390.; to je menda⁶⁵) Pifus pri Neumarktu.

Posestva s slovanskimi imeni so v mülhskem okrožju; Im Goret (= gora) pri Neumarktu, Göritzergut (pri Neufeldenu), Botscher (blizu češke meje), Leimetzberger (blizu Kefermarkta), Uetschiern (v fari Weilbach, l. 1348.)⁶⁶), Tobriczhofen (blizu Rohrbacha l. 1570.)⁶⁷), Tuschaczödt (l. 1570.)⁶⁸), danes Duschetödt pri Rohrbachu, kjer nahajamo tudi posamezno hišo Duschhäuseln), Okran (v fari Münzbach, l. 1350.)⁶⁹), Gaubitzhof (blizu Mauthausen-a l. 1367.)⁷⁰) »auf dem Starz (v fari Guamastetten l. 1335.)⁷¹), curia in Pawscha prope Naarn l. 1296.⁷²), »lehen an dem porcz« pri Schönau-u l. 1302.⁷³) Travnik »auf der Trevay« (= trebno, pri Freistadtu l. 1356.)⁷⁴) — Med posestvi šentflorijanskega samostana v Riedmarki se imenuje l. 1115.⁷⁵) predium threbeia . . . predium threbesse . . . predium . . . threbinicha (Trebno, Trebišče, Trebnik), leta

⁶¹) UB IV. 260. — ⁶²) To je Strnadl prezrl, ki piše (str. 28): Bis gegen die grosse Mühel müssen Slovenen vorgedrungen sein — ⁶³) UB VII 461. — ⁶⁴) Erben, Quellen zur Gesch. d Stiles Mattsee v. Fontes rer. Austr. II Abth. zv. 49, str. 50 — ⁶⁵) Kakor Erben misli — ⁶⁶) UB VII. 47. — ⁶⁷) Chmel, Urbar der Herrschaft Falkenstein v Notizenblatt-u 1851 l str 60. — ⁶⁸) istotam str. 70 — ⁶⁹) UB VII 214. — ⁷⁰) UB VIII 333 — ⁷¹) UB VI. 172 — ⁷²) UB IV. 241. — ⁷³) UB. IV. 423 — ⁷⁴) UB VII. 461. — ⁷⁵) UB. II. 149.

1125.⁷⁶⁾ pa threbeie, loma (= Lam v fari Neumarkt) . . . trebesse. — »Greblich« (= grobnik) v Riedmarki bila je lastnina passauske cerkve.⁷⁷⁾ — Meje gosposčine Wildberg v mülhlskem okrožju so: ». . . quaedam antiqua via Savinstrasse« in kraj »Grebliche«.⁷⁸⁾ — L. 1206.⁷⁹⁾ je izročil grammatstetenski župnik samostanu Wilhering desetino v »Grebelic« in 15 alodij, eno v »belneche«, drugo v »starce«.

Iz vseh teh navedenih podatkov sledi, da so Slovenci, prišedši od jugovzhoda iz Gorotana, posedli skoro vse traunsko okrožje, v manjših skupinah pa vso današnjo Gorenjo Avstrijo poplavili. Ob potokih Dietach in Sierning, južnovzhodno od Kremsmünstra, v dolinah Aniže, Steyra in v gornjem delu kemske doline tvorili so zaključeno ozemlje. Ohranilo se je Slovenstvo tukaj deloma še do 12. stoletja, ker so bili ti kraji gozdnati in jako malo obljudeni.⁸⁰⁾ Ravno ti predeli pa so spadali k takrat popolnoma slovenski Štajerski marki Otokarjevi, ki je obsegala tudi okolico krajev Steyr, Garsten, Dietach, Spital, Windischgarsten in večji del Salzkammerguta.⁸¹⁾ Izven traunskega okrožja so bile slovenske naselbine redkejšje; samo okoli hallstattskega jezera in v vzhodnem mülhlskem okrožju bile so zaključene slovenske naselbine. — Slovenci so bili torej v pokrajinah ob Dunavu onkraj Aniže domač živelj. To je jasno izraženo v poročilu o nekem zboru v Raffelstättenu (blizu Sv. Florijana),⁸²⁾ na katerem so okoli l. 906. pod predsedništvom mejnega grofa Aribona sklepali o carinskih določbah. Dotična listina pravi o prebivalcih podunajskih krajin: »Bavari vel Sclavi istius patrie« ter jih natanjko razlikuje od »Sclavi . . . , qui de Rugis vel de Boemannis mercandi causa exeunt«.

Dodatek. Zadnje dni so mi prišli v roke še drugi viri, po katerih sodim, da so imena Gnanno, Imiza, Pero, Voccho, Sunzo in Mimilo, ter krajevna imena Schwendt, Zwisl in Savinstrasse lahko nemškega pokolenja.

⁷⁶⁾ UB. II. 162. — ⁷⁷⁾ UB. I. 477. — ⁷⁸⁾ UB. II. 461. — ⁷⁹⁾ UB. II. 505. — ⁸⁰⁾ Strnadt, 16. — ⁸¹⁾ Pritz zv. I, str. 255. — ⁸²⁾ UB. II. 55.

Loško gospostvo leta 1630.

Po nekem loškem urbarju posnel dr. Fr. Kos.

(Dalje.)

Gorenji Vrsnik (»Goreni Wresznikh«).

V tej vasi je osem kmetov in jeden kajžar, ki plačuje cerkvi. Tu je podružnica, posvečena sv. Tomažu. V to sosesko spada tudi pet kmetov iz Dolenjega Vrsnika, Gregor Mlinar na Lozéh in trije rovtarji. Cerkveno blagoslovljenje se praznuje na dan sv. Jerneja. Kar se tiče desetine, imata pravico do dveh snopov brata Mihael in Lovre Jenko pri Savi, do tretjega pa loško gospostvo. Svojo pašo imajo skupaj, in sicer na dveh krajih, v Žirovnici in proti Žirém. Kar zadeva pašnike v Žirovnici, kjer je bila menda nekdanj kmetija, ima jih večinoma Gregor Mlinar na Lozéh v svoji lasti in zato plačuje od njih v županov račun po 2 gld. Razun tega pa morajo on in tudi drugi kmetje dajati od teh pašnikov v županov račun vsak po 7 kr. Skupaj imajo lesovje, katero je pa slabo. Senožetij imajo prav malo.

1. Jurij (»Jury«) Kalčič. V županov račun daje po 54 kr., od pašnikov v Žirovnici še posebej 7 kr. in vsega davka pa 7 gld. in 5 kr. — 2. Martin Filipič. Ta ima planinsko kmetijo ter plačuje v županov račun le 7 petakov. Ves njegov davek znaša 8 gld., 29 kr. in 1 p. — 3. Matija Krištoflič. V županov račun oddaja po 54 kr. Ima tudi hišni mlin. Njegovega davka je 8 gld. in 4 kr. — 4. Maruša (»Marusch«) Kalčič. Ta ima planinsko kmetijo, od katere daje v županov račun po 7 petakov, vsega davka pa 8 gld., 34 kr. in 1 p. — 5. Jakob Kalčič. Od svoje planinske kmetije plačuje v županov račun po 7 petakov. Ves njegov davek znaša 8 gld. in 27 kr. — 6. Štefan Kalčič. Ima planinsko kmetijo, od katere prilaga v županov račun po 7 petakov. Davka ima 8 gld. in 29 kr. — Lovre Prelec. Tudi ta ima planinsko kmetijo, od katere daje v županov račun po 7 petakov. Vsega davka je 8 gld. in 56 kr. —

8. Matija Kalčič. V županov račun plačuje po 53 kr. in 1 p. Ves njegov davek znaša 6 gld. in 52 kr.

Govejek (= Goveczi).

Tu sta dva kmeta, ki spadata pod sosesko v Krnicah. Kar se tiče desetine, pobirajo pri teh kmetih po dva snopa Lukančičevi dediči, tretjega pa gospostvo. Vsak ima nekoliko lesa blizu svojega zemljišča. Pašo imata skupaj s kmeti iz Korit, Gorenjih Ledin in Krnic.

1. Matija Kalčič. Od svoje planinske kmetije daje v županov račun po 7 petakov. Vsega davka ima 8 gld., 28 kr. in 1 p. — 2. Štefan Govekar. Tudi ta ima planinsko kmetijo, od katere plačuje po 7 petakov v županov račun. Njegov davek znaša 8 gld., 33 kr. in 1 p. Kar se tiče robote, nij mu treba drv sekati ter jih voziti v loški grad, ker ima planinsko kmetijo.

Dolenje Ledine (= Doleni Ledini):

V tej vasi so četirje kmetje. Trije spadajo pod sosesko sv. Jakoba v Gorenjih Ledinah, četrti pa, namreč Jakob Jurijevčič, pod Krnice. Kar zadeva desetino, pobirajo po dva snopa Lukančičevi dediči, tretjega pa gospostvo. Les imajo skupaj na Ideršku (= Iderfki); tu imajo tudi jeden pašnik. Svoje najboljše pašnike imajo na idrijski zemlji. Od zadnjih pašnikov niso dajali v prejšnjem času nikakoršnega davka. Še-le v pretečenem letu jih je prisilil sedanji idrijski oskrbnik Boštijan Seyfrydt, da morajo na leto plačevati 1 gld. 20 kr. urbarščine. Tudi so mu morali dati še poseben dar, ker drugače bi bil ukazal napraviti iz pašnikov rovte. Vsak daje županu v njegov račun po 52 kr.

1. Ivan Breg. Od svoje kmetije, katera je pa jako zadolžena, plačuje po 7 gld., 11 kr. in 2½ p. davka. — 2. Matija, sin Andrejev. Davka je treba dajati od te kmetije po 6 gld. in 11 kr. Kmetijo je dobil po zameni Matija Simončič, ki je dal zanjjo jedno kajžo in pa 330 gld. — 3. Urša

Troha. Ta plačuje 6 gld., 38 kr. in 2 p. davka. Sedaj ima Andrej Jež njeno kmetijo, katero je dobil po zameni za neko drugo zemljišče na idrijskem svetu. — 4. Jakob Jurijevčič. Ta plačuje po 6 gld. in 18 kr. davka. Jedno kmetijo ima tudi v Gorenjih Ledinah.

Gorenje Ledine (»Goreni Ledini«).

V tej vasi je šest kmetij, med njimi pet sirnic, od katerih plačuje vsak kmet v županov račun le po 7 petakov. Tu je podružnica, posvečena sv. Jakobu. Kar se tiče desetine, pobirajo po dva snopa Fanklovi dediči, po jednega pa loško gospostvo. Kmetje trdijo, da imajo le slabe pašnike in malo vredno lesovje. Vsak pase živino po svojem zemljišču. Samo v Srednjih Ledinah (»Srednich Ledinach«) imajo skupne pašnike. Cerkevno blagoslovljenje se praznuje v nedeljo po sv. Jerneju.

1. Simon Žakelj. Od njegove planinske kmetije je treba dajati po 8 gld., 3 kr. in 1 p. davka. — Kmetijo je kupil za 400 ogerskih cekinov v novcih. — 2. Jakob Šimončič. Na tej kmetiji, od katere se mora po 8 gld. in 35 kr. davka plačevati, je nad 700 ogerskih cekinov dolga. — 3. Vrban, sin Jurija Modrijana. V županov račun daje po 1 gld. in 10 kr. Vsega davka je 7 gld., 49 kr in 1 p. Imenovani Vrban je umrl preteklo spomlad. Njegov najmlajši sin se zove Jakob. Kmetija je vsa zadolžena. — 4. Jakob, sin Primoža Jurijevčiča. Od svoje planinske kmetije plačuje po 8 gld., 58 kr. in 1 p. davka. — 5. Marko Modrijan. Ker je ta že umrl, gospodari sedaj njegov sin Jakob. Njegova kmetija je sirnica (planinska kmetija), od katere je treba dajati na leto po 8 gld., 35 kr. in 1 p. davka. — 6. Matija Trepal. Plačuje od svoje planinske kmetije po 8 gld. in 41 kr. davka.

Krnice (»Karniczach«).

V tej vasi so trije kmetje. Tu je tudi cerkev sv. Ahaca, kateri plačujejo že od nekdanj trije kajžarji. Cerkvni sejem

je v nedeljo po sv. Jerneju. Od prvih dveh kmetij pobirajo po dva snopa Lukančičevi dediči, od tretje pa, to je od kmetije Andreja Jurijevčiča, jemlje po dva snopa Volf Jakob pl. Sigerszdorff. Pravico do tretjega snopa pri vseh treh kmetijah ima loško gospostvo. Njih lesovje je slabo in jako oddaljeno, pašniki tudi niso dobri. Vsak daje v županov račun po 1 gld. in 10 kr.

1. Gregor Jurijevčič. Njegov davek znaša 7 gld. in 39 kr. Kmetijo je kupil za 530 ogerskih cekinov v novcih. Da mu nij treba hoditi robotat, daje logarju 1 polovico žita. Vendar mora pomagati tovoriti vino, kadar treba. — 2. Matija Albreht. Njegovega davka je 7 gld., 1 kr. in 2 p. Gledé robote ima iste dolžnosti, kakor prej omenjeni Gregor Jurijevčič. — 3. Andrej Jurijevčič. Vsega davka ima 7 gld., 44 kr. in 2½ p.

Srnjak (>Sernaczi<).

V tej vasi sta dve kmetiji, kateri spadata pod sosesko sv. Ahaca v Krnicah. Kar se tiče desetine, pobira po dva snopa pri kmetu Matiji Mlinarju Volf Jakob pl. Sigerszdorff, pri drugem kmetu pa jemljejo po dva snopa Lukančičevi dediči. Tretji snop pri obeh kmetih dobiva loško gospostvo. Vsak ima svoj les in svoje senožeti, pašnike pa imata skupaj. Vsak daje županu v račun po 1 gld. in 10 kr.

1. Matija Mlinar. Davek znaša 7 gld. in 56 kr. Ker ne hodi robotat, daje logarju pol polovice žita. — 2. Lenart Kalčič. Vsega davka ima 7 gld., 21 kr. in 2 p.

Korita (>Korithu<).

V Koritih so četirje kmetje, ki spadajo pod sosesko sv. Kocijana v Breznici. Kar zadeva desetino, imajo pravico do dveh snopov Lukančičevi dediči, do tretjega pa gospostvo. Les in pašo imajo skupaj, senožeti pa ne. Vsak plačuje v županov račun po 1 gld. in 10 kr.

1. Jakob Mohorič. Davka ima 6 gld. in 43 kr. — 2. Jakob Petrič. Plačuje toliko, kolikor prvi. — 3. Ivan

Strel. Tudi ta ima isti davek. Ker ne hodi robotat, daje logarju neke malenkosti. — 4. Lenart Tratnik. Njegovega davka je 6 gld. in 23 kr. Roboto je opravil.

Breznica (»Wreszniczi«).

V tej vasi je šest kmetov. Tu stoji tudi podružnica posvečena sv. Kancijanu. Dva tedna pred vsemi svéti je cerkveni sejem. Kar se tiče desetine, pobirajo tu po dva snopa Fanklovi dediči, tretjega pa gospostvo. Les imajo skupaj v gozdu Sui potok (»Suchi Patokh«) imenovanem. Tudi ima vsak svoj gozdič nad svojo senožetjo (»senafhett«). Pašnike imajo doli proti Žirém, Žirovci pa gori proti njim, tako da ni nobene meje med njimi. Četirje kmetje dajejo v županov račun le po 52 kr., tretji in šesti pa po 1 gld. in 10 kr.

1. Ivan Tratnik. Davek znaša 6 gld. in 5 kr. Roboto je opravil. — 2. Mihael Gregorač. Tudi ta ima 6 gld. in 5 kr. davka. — 3. Matija, sin Valentinov. Od njegove kmetije treba po 6 gld. in 52 kr. davka plačevati. — 4. Neža (»Neschā«) Peluhan. Ta daje po 6 gld. 17 kr. in 1 p. davka. — 5. Matija Golič. Njegovega davka je 6 gld. in 5 kr. — 6. Jernej (»Jerni«) Strel. Njegov davek znaša 6 gld. in 29 kr.

Žiri (»Seyrach«).

V tej vasi je z Vidmarjem, Matija Naglič imenovanim, ki je v urbarju zaznamovan kot cerkveni podložnik, osem kmetov in 25 kajžarjev. Med zadnjimi je 13 takih, ki so pripisani cerkvi in tudi njej plačujejo urbarščino, vendar ima sodno oblast čez nje loško gospostvo. Tu stojita farna cerkev sv. Martina in farovž. Cerkevno blagoslovljenje se praznuje na dan sv. Marjete in na belo nedeljo. Tamošnji kmetje še niso do sedaj dajali županu kosila na dan cerkvenega sejma, kakor delajo kmetje pri podružnicah. Kar se tiče desetine, pobira Lukež Naglič po dva snopa od sedmih kmetov; od osmega kmeta, Martina Nagliča, pa jemlje po dva snopa Ivan

Perko z Vrhnik. Pravico do tretjega snopa od vseh osmih kmetov ima poljanski župnik. Kmetje imajo svoje pašnike skupno, in sicer proti Breznici, proti Goropekam (»Goreni Petfhi«) in okoli Žirov. Senožeti ima vsak posebej. Njih les, ki se nahaja v Osojnici (»Ouffounizi«), je slab. Kdor ima nad svojo senožetjo (»senafhetten«) ali pa njivo kak gozdič, varuje ga skrbno. Razun Matevža Marolta daje vsak kmet v županov račun po 1 gld. in 10 kr.

1. Lukež Naglič. Njegovega davka je 7 gld. in 49 kr. Robotat je šel, kadar⁸ so mu ukazali. Svojo kmetijo, katero je podedoval, obdeluje že 40 let. — 2. Martin Naglič. Od krčme plačuje po 2 gld. in 20 kr. Vsega davka ima 10 gld. in 24 kr. Kmetija je popolnoma zadolžena. Ako bi spravil pod streho vse svoje seno, imel bi lahko čez zimo po 20 glav živine. Od svojega hišnega mlina daje cerkvi po 1 funt olja ali pa po 1 libro denarja. — 3. Matija Demšar. Ta je umrl, in sedaj gospodari njegov sin Lukež, ki plačuje po 7 gld. in 24 kr. davka. Kmetija je jako zadolžena. — 4. Matevž Marolt. V županov račun daje le po 54 kr., krčmarine plačuje po 2 gld. in 20 kr., vsega davka pa 10 gld. in 10 kr. Kmetijo je kupil za 600 ogerskih cekinov v novcih (»in müncz«). — 5. Martin Naglič. Ta plačuje 7 gld. in 35 kr. od svoje druge kmetije, katero je kupil za 660 ogerskih cekinov v novcih. — 6. Andrej Kramar ali Bogataj. Njegov davek znaša 10 gld. in 36 kr. Ima tudi krčmo. — 7. Primož Guntar. Njegova kmetija je nekoliko nad vasjo. Davka plačuje na leto po 7 gld. in 19 kr.

Stari, v urbar sprejeti rovtarji in kajzarji.

Račeva (»Radischouim«).

1. Primož Dobenec. Ako vštejemo hišni goldinar, novo doklado in denar za tintnik, znaša njegov davek 2 gld. Rovte je dobil po zameni. Namesto desetine daje po 15 polovic raznega žita. Roboto je opravil. Njegovo zemljišče se ceni za srednjo kmetijo. — 2. Jakob Verweser. Njegov

davek znaša 1 gld. in 45 kr. Namesto desetine daje županu kot zakupniku loškega gospostva po 11 polovic ovs. Njegovo zemljišče, katero je dobil po zameni, se šteje za malo kmetijo. — 3. Andrej, sin Jerneja (»Jernej«) Križca. Ta plačuje davka po 1 gld. in 49 kr.

V Rupah pri Selu (»Ruppigary na Selli«).

1. Lukež Luštrek. V županov račun plačuje po 16 kr., vsega davka pa 5 gld. in 19 kr. Tudi ima hišni mlin. Pravico do desetine ima gospostvo. Pri njegovih rovtah so lepi gozdi in dobri pašniki. Zemljišče je veliko za jedno kmetijo. — 2. Jakob Kristan. Davka je 1 gld. in 29 kr. Namesto desetine plačuje po 16 ali 17 liber. — 3. Ivan Lah. Njegov davek znaša 2 gld. in 9 kr. Namesto desetine oddaje po 4 gld. — 4. Boštijan Zelenc. Njegovega davka je 1 gld. in 34 kr. — 5. Lenka (»Alenca«), hči Jerneja Buha. Davek znaša 2 gld., 32 kr. in 1 p. Namesto desetine plačuje po 4 gld. in namesto robote pa daje po 1 polovico ajde.

Mrzli Vrh (»Merszlim Verchu«).

1. Jelar Bartel. Njegovega davka je 1 gld., 28 kr. in 2 p. — 2. Jurij Podobnik. Davka plačuje po 1 gld. in 9 kr. — 3. Andrej Martinšek. Njegov davek znaša 1 gld., 23 kr. in 2 p. Zaradi dolgov je dal Andrej Bogataj prodati njegove rovte, katere je kupil Jelar Krek za 200 renskih goldinarjev. Namesto desetine se plačuje po 7 liber.

Šavorjev Dol (»Šauorim Dolu«).

1. Jurij Sedej. Davka plačuje po 1 gld., 58 kr. in 1 p. Namesto desetine daje po 6 gld. in 40 kr., namesto robote pa pol polovice žita. — 2. Jurij Strelec. Od tega je kupil zemljišče Matija Likar za 260 ogerskih cekinov v novcih. Namesto desetine treba dajati po 4 gld., namesto robote pa po 1 polovico ovs. — 3. Tomaž Prevodigoj.

Davka ima 2 gld. in 48 kr. Zemljišče je kupil pred 40. leti za 110 ogerskih cekinov. Namesto desetine donaša po 6 palic (»stab«) platna, namesto robote pa daje logarju pol polovice žita. — 4. Katarina Buh. Njenega davka je 1 gld. in 32 kr. Namesto desetine daje po 8 ali 9 palic hodničnega platna (»rupfen«). Roboto je opravila. — 5. Adam Kobal. Njegov davek znaša 1 gld. in 29 kr. Rovte je dobil po zameni. Namesto robote pa daje logarju po pol polovice žita. — 6. Štefan Kristan. Davka je 1 gld. in 27 kr. Rovte je kupil na dražbi za 370 ogerskih cekinov. Namesto desetine daje po 30 polovic (»halbe«) masla, namesto robote pa logarju po pol polovice žita. — 7. Maruša Prelec. Njen davek znaša 1 gld. in 26 kr. Namesto desetine je dala preteklo leto 8 palic platna, letos pa 3 stare žita. Roboto včasi sama izvršuje, včasi pa dá logarju zato pol polovice žita. — 8. Marko Platiša. Davka ima 1 gld. in 26 kr. Namesto desetine odrajuje po 4 gld. Roboto je opravil. — 9. Andrej Sedej. Njegovega davka je 2 gld. in 53 kr. Namesto desetine daje po 5 gld. Ima svoj les in svojo pašo. — 10. Primož Likar. Loškemu gospostvu plačuje po 2 gld. in 36 kr. Njegovo zemljišče je lepo in se ceni za dobro kmetijo. Deloma leži na zemlji loške, deloma na zemlji idrijske sodnije. Na njegovem zemljišču gre meja med loškim in idrijskim gospostvom. Vendar ima stanovanje in pa večino obdelane zemlje pod loško sodnijo, pod idrijsko pa večinoma pašnike. Pred leti je plačeval v Idriji le po 1 tolar, sedaj pa mora dajati po 14 liber. Na loški strani poseje po 3 polovice pšenice, po 3 polovice rži, po 2 polovici ječmena, po 1 star ajde, po 4 stare ovsa in po 2 polovici lanenega semena. Žirovskemu županu, kot zakupniku loškega gospostva, daje namesto desetine po 6 starov raznega žita. Lesovje ima na loški strani. Namesto robote daje logarju po 1 polovico ovsa. — 11. Gregor Sluga. Njegovega davka je 2 gld. in 8 kr. Rovte je kupil od Jurija Tavčarja za 300 gld. Namesto desetine daje po 2 cekina v novcih, namesto robote pa logarju 1 polovico ovsa. — 12. Jernej (»Jerni«) Puc. Davka pla-

čuje 1 gld. in 34 kr. Namesto desetine polaga po 4 gld. Roboto je opravil. — 13. Peter Albreht. Od svojega zemljišča plačuje po 2 gld. in 33 kr. ter še posebej 18 kr. od neke senožeti (»senaschett«). Namesto desetine daje po $11\frac{1}{2}$ polovice vsakovrstnega žita, namesto robote pa logarju po pol polovice ovs. — 14. Lenka (»Alenca«) Jančič. Davka ima 1 gld. in 26 kr. Namesto desetine daje po 4 gld. in 30 kr., namesto robote pa logarju po 1 polovico ovs. — 15. Lenart Špeh. Ta plačuje 1 gld. in 33 kr. davka. — 16. Jurij Obriven. Njegov davek znaša 2 gld. in 34 kr. Namesto desetine odmeri po 9 polovic žita. — 17. Ivan Troha. Stanuje na idrijskem svetu ter ima na zemlji loškega gospostva neko posestvo, od katerega plačuje po 1 gld. in 2 kr. Dotično posestvo leži nad zemljiščem Primoža Likarja. — 18. Jurij Demšar. Od svoje kajže, katero je kupil za 100 gld., plačuje po 1 gld. in 4 kr. davka. — 19. Andrej Markovič. Davek znaša 1 gld. in 29 kr. Namesto desetine daje po 10 polovic žita. Roboto je opravil. — 20. Jakob Jančič. Njegova hiša, ki je na sredi vasi Žirov, je nekaka podrtija, kakoršno imenujejo v slovenskem jeziku škofijo (»so man auf Crainerisch Scoffia nennent«). — 21. Anica (»Anicza«) Homolec. Od svoje kajže, katero je kupila za 100 cekinov v novcih, plačuje po 1 gld. in 11 kr. davka. — 22. Andrej Guntar. Ta nima hiše, temuč samo mlin z dvema kamenoma zunaj Žirov. Od mlina daje po 2 gld., 33 kr., in 1 p. davka. — 23. Boštijan Seljak. Kajžo je kupil za 200 gld. renskih ter plačuje od nje po 1 gld. in 11 kr. Krčmarine daje po 48 kr. — 24. Matija Razvozda. Njegova davka je 1 gld. in 26 kr. Namesto desetine daje po 8 palic hodničnega platna. — 25. Matija Raznožnik. Davka ima 1 gld. in 29 kr. Namesto desetine daje žita po 2 stara. Roboto je opravil.

Kajžarji.

1. Ivan Govekar. Davka plačuje po 58 kr. Na leto poseje $1\frac{1}{3}$ polovice žita. — 2. Gregor, sin Lovrenca Schmidt-a. — 3. Gregor Filipič. Kupil je kajžo za

100 cekinov v novcih. — 4. Jernej (»Jerni«) Cimperman — 5. Lucija Jurkovec. Njeno kajžo je kupil Jakob Pivek za 93 cekinov v novcih. Desetino pobirajo tu Fanklovi dediči in poljanski župnik. — 6. Gregor Šust. Kupil je kajžo za 100 cekinov v novcih. — 7. Jakob Mrvec. Ta poseje po 1 star žita. — 8. Marjeta Obriven. — 9. Maruša (»Marusch«) Zelenec. Desetino pobirajo tu Fanklovi dediči in poljanski župnik. Posetve ima za 6 polovic. — 10. Maruša Streit. Posetve ima za 3 polovice. — 11. Jurij Maček. Poseje po 3 polovice žita. — 12. Martin Hauman. Posetve ima za 1 star žita. — 13. Ivan Pivek. Poseje po 1 polovico žita. — 14. Lenart Pivek. — 15. Adam Pivek. Posetve ima za 4 polovice žita. Desetino pobirata pri njem Perko in Simončič. — 16. Andrej Strnad. Prodal je kajžo Jerneju Hleviščarju za 150 gld. Posetve je za 5 polovic žita. — 17. Jurij Luštrek. — 18. Primož Narigoj. Pravico do desetine ima tu gospostvo. — 19. Barbara, hči Peluhan-ova. — 20. Matija Simončič. Njegovo kajžo je dobil po zameni Andrej Žigon. — 21. Jurij Ovsenek. Posetve ima za 3 ali 4 polovice žita. — 22. Barbara Pivek. Poseje po 10 polovic žita. — 23. Jakob Mlinar. — 24. Marko Demšar. — 25. Jernej Klemenčič v Račevi. Zemljišče je kupil od Jerneja Konca za 90 cekinov v novcih. — 26. Mihael Raznožnik. Posetve ima za 5 polovic. — 27. Štefan Reven. — 18. Pavel Šenčur. Ta poseje na leto po 6 polovic. Desetino pobirajo pri njem loško gospostvo, Perko in poljanski župnik. — 29. Primož Mure. — 30. Andrej Blažič. Posetve ima na leto za 7 polovic žita. Namesto desetine daje po 7 palic hodničnega platna. — 31. Urša (»Vrscha«) Maček. Poseje po 3 polovice žita. — 32. Katarina Luznar. — 33. Jera (»Gera«) Novinšek. — 34. Maruša Mlinarčič. — 35. Ivan Ostanek. Ta plačuje od mlina z dvema kamnoma, od vrta in od kajže po 1 gld. in 50 kr. davka. — 36. Jakob Pavlin v Stari Vasi. Posetve ima za 7 polovic. Desetino pobira loško gospostvo. — 37. Maruša Petrič. — 38. Jurij Vončina. Davka plačuje po 1 gld.

in 46 kr. ter poseje na leto nad 16 polovic žita. Namesto desetine daje županu po 2 stara žita. — 39. Mihael Raznožnik. Ta ima samo jedno njivo. — 40. Andrej Filipič. Poseje po 3 polovice žita. — 41. Marko Pivek. Od svoje kajže plačuje po 57 kr. davka. — 42. Matija Likar. Njegovi rovti leže bolj na tolminskem, kakor na loškem svetu. Njegova hiša stoji na tolminski, hlev in skedenj pa na loški zemlji. Loškemu gospostvu plačuje na leto po 1 gld. in 9 kr., tolminskemu pa po 1 gld. in 24 kr. Tudi mora dajati tolminskemu županu po 1 gld. Njegovo zemljišče je vzel v najem Ivan Prvinja. — 43. Jakob Buh. Ta poseje po 3 polovice. Namesto desetine daje po 2 palici (pražnjega?) platna (=Leinwath) ali pa po 3 palice hodničnega platna (=Rupfen). — 44. Ivan Treven. Posetve ima za 13 polovic žita. Namesto desetine daje po 2 gld. in 40 kr. — 45. Andrej Hleviščar. Njegov davek znaša 1 gld. 44 kr. in 2 p. Zemljišče je kupil od Jurija Mrveca za 200 gld. Žita poseje nad 20 polovic. Namesto desetine daje po 2 stara raznega žita. Roboto je opravil. — 46. Štefan Reven. Od svoje kajže plačuje po 57 kr. davka. — 47. Maruša Strelec. Žita poseje na leto po 14 polovic. Namesto desetine odrajuje po 3 stare raznovrstnega žita. — 48. Ilj (=Ylle) Petrič. Davka plačuje po 1 gld. in 17 kr. Namesto desetine daje po 6 palic platna, namesto robote pa po 1 polovico žita. — 49. Magdalena, hči Janež-eva. Njen sin in dedič se zove Blaž. Od zemljišča in mlina je treba po 2 gld. in 56 kr. davka plačevati. Namesto desetine dobiva župan po 4 stare in 2 polovici žita ter po 2 funta masla. Zemljišče, na katerem je mnogo sadnega drevja, ceni se za jedno kmetijo. — 50. Andrej, sin Jakoba Križca. Poseje na leto po 7 polovic žita. — 51. Jernej Kalčič (=Jernej Kaltschitsch). Kajžo je kupil za 150 cekinov. Na leto poseje po 10 polovic žita. — 52. Gregor Pivek. Davka ima 57 kr. na leto. Kajžo je kupil za 100 gld. — 53. Lukež Jančič. Njegov davek znaša 1 gld. in 3 kr. Žita poseje čez 12 polovic. Namesto desetine daje po 6 palic platna, namesto robote pa

po 1 polovico ovs. — 54. Pavel Homolec. Rovte je sam napravil. Davka plačuje po 1 gld. in 20 kr. Ravno toliko daje tudi namesto desetine. Roboto je vsakikrat opravil. — 55. Uršula Krivec. Njeni davek znaša 1 gld. in 17 kr. Namesto desetine daje po 3 gld. — 56. Marko Strelec. Od dveh hišnih mlinov plačuje na leto po 1 gld. 47 kr. in 1 p. Vsak mlin ima le po jeden kamen. Vsled pomanjkanja vode dostikrat ne more mleti. — 57. Jakob Klemenec. Davka plačuje po 1 gld. in 17 kr., namesto desetine pa daje po 3 gld. Ima svoj les in svojo pašo. — 58. Štefan Semarin. Njegova kajža, katero je kupil na dražbi za 200 gld., je slaba. — 59. Jurij Zelenec. Okrog berači. Na leto poseje po 3 polovice žita. — 60. Ivan Jazbec. Njegov davek znaša 1 gld. in 5 kr. Sedaj je žirovski logar. — 61. Štefan Bajt. (»Weith«). Njegovo posestvo je kupil Jurij Sedej za 200 cekinov v novcih. Davka treba plačevati po 1 gld. in 5 kr. Namesto desetine plačuje po 3 cekine v novcih, namesto robote pa daje logarju po pol polovice žita. — 62. Kocijan Florijančič. Dolg ima pri županu. — 63. Tomaž Pšeničar. Njegova kajža je slaba. — 64. Lovrenc Strel. Kupil je kajžo od svojega brata Martina. — 65. Lovrenc Strel. Njegovi rovti so precej dobri. — 66. Ivan Klemenčič. Davek znaša 1 gld. 28 kr. in 2 p. Na leto poseje po 12 polovic.

Novinarji (»Neugereutler«) po žirovski občini.

Tu naštetih novinarji niso navedeni v urbarjih, temuč v tako imenovanem novinarjem zapisniku (»Neugereutler Register«). — 1. Martin Bogataj je žirovski župan. Pred mnogimi leti je naredil na vrtu svojega očeta hišo in skedenj. Oče je plačeval od tega cerkvi po 30 kr. Pri pojezdih se je pa določilo, da je treba dajati tudi gospostvu na leto po 8 kr. Martin daje tudi od brda v Lazéh (»V Lafech«), katero je premenil v njivo, par kapunov na leto. — 2. Tomaž Albreht. Davka ima 1 gld. in 59 kr., namesto desetine pameri po 5 polovic žita, namesto robote pa pol polovice

ovsa. — 3. Andrej Blažič. Svoje posestvo je kupil od Ivana Kalčiča za 60 cekinov v novcih. Njegov davek znaša 1 gld. in 29 kr. Namesto desetine plačuje po 4 gld. — 4. Gregor Modrijan. Davka je 1 gld. in 19 kr. Namesto desetine daje po 4 palice hodničnega platna. — 5. Adam Kobal. S tremi drugimi vred ima neki pašnik, od katerega treba plačevati po 1 gld. in 32 kr. — 6. Jernej Miklavec v Koprivnici (»v Koprionizi«). Njegov davek znaša 1 gld., 32 kr. in 1 p. — 7. Matevž Albreht. Plačuje po 1 gld. in 19 kr. davka, namesto desetine pa daje po 5 polovic žita. — 8. Gregor Gruden. Davka ima 1 gld. in 3 kr. Namesto desetine daje po 2 gld. in 40 kr. Robotat ni prišel. — 9. Jurij Prevec. Ima samo za jeden star posetve. — 10. Andrej Albreht. Davka je 1 gld. in 52 kr. — 11. Urban Pšeničar. Njegov davek znaša 1 gld. in 52 kr. Namesto desetine daje po 6 palic platna ali pa po 15 liber. Ker ne hodi robotat, dobiva logar od njega po pol polovice ovs. — 12. Jurij, sin Gregorja Luštreka. Davka plačuje po 1 gld. in 4 kr., namesto desetine pa po 7 liber ali po 2 gld. — 13. Jakob Lemba. Davka ima 1 gld. in 19 kr. Njegovo zemljišče je kupil Jurij Sedej za 200 cekinov. Namesto desetine daje po 15 liber. — 14. Andrej, sin Gašparja Petriča. Davek znaša 1 gld. in 39 kr. Čez zimo ima v hlevu po 7 glav goveje živine in po 4 ovce. — 15. Štefan Prelec. Od svoje podrte kajže, katera je okoli 50 gld. vredna, odšteva po 1 gld. 9 kr. davka. — 16. Eva Canker. Davka plačuje po 1 gld. in 39 kr. Njeno kajžo je dobil po zameni Gregor Reven. Namesto desetine mu treba dajati po dva stara žita. — 17. Lukež Simončič. Davek znaša 1 gld. in 39 kr. Namesto desetine daje zakupniku loškega gospostva po 3 gld., namesto robote pa logarju po 1 polovico ovs. — 18. Pavel Ščinkovec. Rovte, od katerih plačuje po 59 kr. davka, začel je trebiti in obdelovati njegov oče. Namesto desetine daje po 2 stara žita. — 19. Jurij Peluhan. Ima davka 1 gld. in 39 kr. Namesto desetine daje po 9 palic hodnika (»9 stab rupfen«). —

20. Andrej Strel. Davka je 1 gld. in 52 kr. Rovte je začel trebiti njegov oče. Namesto desetine daje po 10 palic hodnika. — 21. Lenart Jančič. Davek znaša 1 gld. in 52 kr. Namesto desetine daje po 6 palic platna. — 22. Maruša Mlinar. Davka plačuje po 1 gld., 32 kr. in 1 p. — 23. Matija Medved (»Metuedt«). Od kajže, katero je kupil za 135 cekinov v novcih, plačuje po 59 kr. davka. — 24. Štefan Simončič. Njegov davek znaša 1 gld. in 39 kr. — 25. Ivan Žakelj. Davka daje na leto po 1 gld. in 3 kr., namesto desetine pa po 4 palice hodnika. — 26. Lukež Ščinkovec. Od svojega zemljišča, katero je kupil za 300 gld., daje po 1 gld. in 19 kr. davka. Namesto desetine pa plačuje po 4 gld. zakupniku loškega gospostva. — 27. Jakob Gregorač. Njegov davek znaša 1 gld. in 3 kr. Zemljišče je kupil za 150 ogerskih cekinov. Namesto desetine daje po 1 star žita. Včasih izvršuje roboto, včasih pa daje namesto tega logarju polno skledo žita. — 28. Jurij Mrvec. Od svojega zemljišča, katero je sam pričel trebiti in obdelovati, plačuje po 1 gld. in 23 kr. davka. Namesto desetine odšteva po 3 gld. in 30 kr. — 29. Martin Bogataj. Njegovega davka je 1 gld. in 39 kr. Namesto desetine daje po 2 ali 3 stare žita. Roboto je opravil. — 30. Urša Trpin. Davek znaša 1 gld., 32 kr. in 9 p. Čez zimo ima po 3 govedi in 3 ovce. — 31. Ivan Streit. Davka plačuje po 1 gld., 5 kr. in 1 p., namesto desetine pa 1 gld. in 12 kr. — 32. Filip Konsort. Davka daje po 1 gld. in 19 kr. — 33. Andrej Leben. Od svojih rovtov, katere je začel sam trebiti, plačuje po 1 gld. in 19 kr. Namesto desetine daje po 2 gld. in 40 kr. — 34. Tomaž Šorn. Od svoje slabe kajžice daje po 54 kr. davka. — 35. Lenart Kučič. Nekdaj je plačeval okoli 25 kr. davka, sedaj pa je nekam izginil. — 36. Martin Fortuna. Od rovtov, katere je kupil za 130 cekinov v novcih, odrajuje po 1 gld. in 3 kr. davka. — 37. Primož Kristan. Njegov davek znaša 1 gld. in 19 kr. — 38. Martin Strel. Zemljišče je kupil za 100 cekinov v novcih. Davka ima 1 gld. in 19 kr. — 39. Andrej Mlinar. Davka je 59 kr. Kajžo

je kupil za 120 cekinov v novcih. — 40. Mihael Reven. Njegov davek znaša 59 kr. Zemljišče je dobil po zameni. — 41. Jernej Raznožnik. Davka daje po 1 gld. in 19 kr., namesto desetine pa odšteje včasih po 3, včasih po 2 gld. — 42. Ivan Mlinar. Od svojega zemljišča, katero je kupil za 120 cekinov v novcih, daje po 1 gld. in 3 kr. davka. Namesto desetine plačuje županu po 3 gld. Roboto je opravil. — 43. Matija Reven. Cerkvi plačuje po 30 kr. Leta 1622. so ga zapisali v urbar ter mu naložili po 1 gld. in 19 kr. davka. Namesto desetine oddaje po 15 liber. Robotat ne hodi, a zato mora vzdrževati in popravljati neko pot. — 44. Ivan Križe. Zemljišče, od katerega plačuje po 1 gld., 58 kr in 2 p. davka, je kupil za 200 gld. Namesto desetine daje po 6 palic platna. — 45. Jurij Miklavec. Ima pašnik, od katerega treba dajati po 30 kr davka. — 46. Jernej Petrač. Ni imel drugega, kakor hišico, katero je prodal Ivanu Zornu za 60 gld. in 1 državni tolar. Plačevati se mora od nje po 59 kr. — 47. Lukež Golečič. Od svoje kajže, katero je kupil za 50 gld., daje po 1 gld. in 9 kr. davka. — 48. Jera Prevec. Od svojega pašnika plačuje po 20 kr. davka. Hišo, katero je dala pred kratkim napraviti na rečenem pašniku, treba še obdačiti. — 49. Primož Prebelec. Njegov davek znaša 1 gld in 9 kr. — 50. Gašper Trpin. Od svojega imetja, katero je kupil za 100 gld., plačuje po 1 gld. in 9 kr davka. Namesto desetine daje po 7 liber. — 51. Andrej Sedej. Od svoje kajže, katero je kupil za 70 gld., plačuje po 55 kr. davka. — 52. Matija Bajt. Od svojega zemljišča, katero je začel sam prvi obdelovati, plačuje po 59 kr. davka. — 53. Ivan Luštrek. Njegov davek znaša 59 kr. — 54. Marjeta Puc. Davka ima 59 kr. Čez zimo redi po 8 glav živine. — 55. Jurij Tratnik. Svoje imetje je kupil pred 15. leti za 50 gld. Davka plačuje po 59 kr. Namesto desetine daje po 7 liber in po polovico masla (»ein halbe schmalz«). — 56. Ivan Trček. Njegov davek znaša 59 kr. — 57. Matija Kosmač. Davka ima 1 gld. in 19 kr. Namesto desetine odšteva po 3 gld. —

58. Ivan Strelec. Zemljo, od katere plačuje po 1 gld. in 19 kr. davka, začel je sam trebiti. Namesto desetine daje po 6 cekinov v novcih. Od Jurija Mrveca je kupil za 10 cekinov v novcih mlin in hišico, od katerih odrajuje po 38 kr. in 1 p. davka. — 59. Jurij Platiša. Davek znaša 59 kr. Namesto desetine daje po 2 palici platna. Poseje po 1 star žita. Kupil je zemljo za 24 gld. — 60. Mihael, sin Primoža Raznožnika. Obdavčen je z 59 kr. — 61. Gregor Reven. Njegove rovtje je dobila po zamenjavi Eva Canker. (Gl. št. 16.) Davka treba dajati po 1 gld. in 19 kr. Namesto desetine nameri po 10 palic platna.

Naslednja rovtarja je leta 1621. (freisinški) stolni dekan pomilostil, vsprejel in obdačil.

1. Matija Albrecht. Njegov davek znaša 1 gld. in 5 kr. in sicer: urbarščina 8 kr., robotnina 18 kr., hišni goldinar in nova doklada 39 kr. Namesto desetine daje po 2 palici platna. — 2. Jakob Trček. Davka ima: urbarščine 6 kr. in 4 merice (>mäszl-) ovs, robotnine 26 kr., plačuje tudi hišni goldinar, novo doklado in kot donesek za tintnik 58 kr. in 2 p.

Naslednji rovtarji so bili vsprejeti leta 1625.

1. Gregor Raznožnik. Davka plačuje po 1 gld. in 9 kr. — 2. Lenart Sava. Njegov davek znaša 59 kr. Namesto desetine daje po 4 palice hodnika — 3. Primož Tratnik. Njegovega davka je 1 gld. in 9 kr. — 4. Blaž Raznožnik. Obdavčen je z 1. gld. in 9 kr. — 5. Matija Kosmač. Davek znaša 1 gld. in 9 kr. Desetine ne daje, a namesto nje plačuje po 3 gld. — 6. Marko Strelec. Davek znaša 1 gld. in 9 kr. Namesto desetine daje po 2½ palice platna. — 7. Andrej Miklavec. Njegovega davka je 1 gld. in 9 kr. in za desetino 2 gld. — 8. Peter Tisovec. Davek znaša 1 gld. in 9 kr. Desetine nima, a namesto nje daje včas po 1 star, včas pa le po 3 polovice

žita. — 9. Filip Alojja. Plačuje ravno toliko, kolikor Peter Tisovec. — 10. Janez Petelin. Davka plačuje po 1 gld. in 9 kr. Namesto desetine daje po 4, včasih tudi po 5 polovic žita. — 11. Jakob Zorn. Davek znaša 1 gld., 38 kr in 2 p. Vsprejel ga je še le leta 1627. komisar Morhart. Namesto desetine daje po 2 stara vsakovrstnega žita. — 12. Lovrenc Zorn. Davka plačuje po 1 gld., 38 kr. in 1 p. Tudi njega je vsprejel leta 1627. komisar Morhart. Namesto desetine daje po 2 cekina v novcih. — 13. Matija Canker. Od svojega zemljišča, katero je kupil od nekega ogljarja, plačuje po 59 kr. davka. Namesto desetine daje po 2 gld. 14. Andrej Hainricher. Pošestvo je kupil za 110 cekinov od Marka Grbeca. Davka ima 59 kr. Namesto desetine daje po 5 polovic raznovrstnega žita. — 15. Andrej Strnad. Vpisal ga je leta 1627. komisar Morhart ter mu naložil 1 gld. in 3 kr. davka. — 16. Maruša Raznožnik. Njeni davek znaša 1 gld. in 35 kr. Rovte je prodala svojemu zetu Matiji Jerebu za 270 ogerskih cekinov v novcih. Za desetino od teh rovt se prepirata loško gospostvo in pa dediči rajnega Jurija Lukančiča. — 17. Adam Ovsenek. Od svoje kajže plačuje po 1 gld. 3 kr. davka. — 18. Lovrenc Peluhan. Vpisan in obdačen je bil leta 1627. Njegov davek znaša 1 gld., 46 kr. in 2 p. Tudi mora že od nekdanj dajati farni cerkvi sv. Martina v Žireh vsako leto po 2 gld. in 40 kr. — 19. Andrej Jesenko. Davka plačuje na leto 1 gld. in 9 kr.

Po nasvetu takratnega loškega oskrbnika naj bi se pomnožila robotnina žirovskim rovtarjem in kajžarjem za 108 gld. in 12 kr ter za 41 mutov ovsa in 5 meric rži. — V žirovski županiji je še nekoliko rovtarjev, kateri so se oglasili in prosili, da bi bili vpisani, tako n. pr. Florijan Špeh, Jurij Tratnik, Jakob Jelenec, Matija Martinšek, Lukež Gašparec itd. Nekateri se že nekaj plačali na račun vpisnine. Vsled ukaza rimskega cesarja zastran Železnikarjev, kateri so se pritožili zoper tiste ljudi, ki delajo po gozdih rovt in laze, ni bil v zadnjem času nobeden vsprejet. Za sedaj treba nekoliko počakati, a s časom in pri priložnosti naj se iznova prične vpisovanje.

Bira župniku in cerkovniku.

Hlenovrška in žirovska županija spadata pod žirovski vikarjat, v katerem je 12 cerkvá, a le 11 sosesk. Farni vikar ima že iz starih časov sem neko mero, katera je trikrat manjša, kot ljubljanska (»Laibacher masz«). Vsak kmet daje župniku po jedno tako mero pšenice, po jedno mero rži in po jedno mero ovsá. Ubožnejši kmetje namerijo ajdo namesto pšenice. Tudi dajejo po jeden sir in volno od jedne ovce.

Mera prifarskega cerkovnika je (velika) skleda, iz iz kakoršne jé po navadi družina. Cerkovnik dobiva po 3 sklede takega žita, kakoršno smo prej omenili.

Vsak kmet po ravnini daje župniku po pol voza sena in po jeden voz drv. V nekaterih soseskah je navada, da pokloni vsak kmet župniku na dan cerkvenega blagoslovljenja precej velik hleb pšeničnega kruha.

Kar se tiče rovtarjev, dajó nekateri župniku po 2 meri črnomešanega žita, po jedno mero ovsá in po jeden sir, prifarskemu cerkovniku pa po toliko skled žita. Nekateri pa dajó župniku le po dve meri, in sicer po jedno mero črnomešanega žita, jedno pa ovsá; ravno tako tudi cerkovniku po dve skledi.

Cerkovniki pri podružnicah dobivajo po nekaterih soseskah od vsakega kmeta po jedno polovico pšenice, po jedno polovico mešanega žita, po dva hleba pšeničnega kruha, po jeden sir in volno od jedne ovce. Nekateri kmetje dajejo namesto pšenice kako drugo žito. Nekaj kmetov je, ki odmerjajo le po jedno polovico žita, potem pa kruh, sir in volno. Rovtarji dajejo nekoliko manj, kakor kmetje.

Pravice župana, logarja in selskih sodnikov.

Na dan cerkvenega blagoslovljenja daje vsak kmet županu po jedno kosilo (»Richt«) ter vsako leto po jedno kokoš. Četirje kmetje so se pogodili z županom zastran robote. Od tistih kmetov, kateri ne dajejo več v županov račun, kakor 54 kr., in takih je okoli 22, dobiva vsako sedmo

leto o veliki noči po jedno ovco od vsakega. V postu mora vsak kmet oddati po pet jajec; jeden del teh jajec dobi župan. V županov račun plačujejo kmetje po žirovski županiji okoli 81 gld. Od tega denarja daje župan loškemu gospostvu vsako leto le po 60 gld., 41 kr. in 1 p.; ostane mu torej v žepu okoli 20 gld. na leto.

Selskim sodnikom daje vsak kmet po pol polovice ovsa in po jedno povesmo prediva (»Puschl Haar«).

Logar nima drugih pravic, kakor to, da se je pogodil z nekaterimi kmeti in rovtarji zastran robote.

Robota.

Najvažnejša robota za podložnike po žirovski županiji je ta, da morajo donašati sladka in druga vina, katera so namenjena freisinškemu škofu ali pa prebivalcem loškega gradu.

Drva, katera potrebuje loško gospostvo, morajo sekati v lesovju, »Brefnim Berdu« imenovanem, ter jih spraviti do vode. Dalje izvršujejo s svojimi rokami raznovrstno roboto pri stavbah, grajskih mlinih in drugod. Na graščinskih travnikih morajo čistiti jarke. Kadar se žge apno, robotajo po 2 ali 3 dni. Ako zapové gospostvo, spravljajo škodljive iz žirovskega gozda. Kadar pokvarijo povodnji pota in ceste, morajo jih iti popravljat. Vzdrževati jim je tri mostove, pri katerih se včasih napravi toliko škode, da jim treba nabrati kakih 40 gld. za popravo. Razun tega je njih dolžnost, da pomagajo z novci in robotami, ako treba zidati ali pa popravljati farno cerkev, podružnice, farovž ali pa mežnarijo. Kmetje v Breznici morajo po stari navadi izorati in obdelati neko farovško njivo.

Gozdovi po žirovski županiji.

V gozdu, kateri se zove Ideršček (»Iderbhikh«), nahaja se bukov les. V gozdu, Žirovski Vrh imenovanem, je smrekovje in jelovje, a tudi bukovje, katero so pa oglarji in rovtarji večinoma posekali. Nad Dobračevo je hrastov gozdič. Kadar dozori želod in se prične svinjska paša, morajo tujci plačevati tako zvani »Aaszrecht«, domačini pa dajejo (svinjska) pleča.

Sodnijska meja.

Meje osliške in žirovske županije ter idrijskega gospostva se stikajo pri rovih Primoža Likarja, čegar zemljišče leži, kakor je bilo že povedano, nekoliko na idrijskem, nekoliko na loškem svetu. Od tod se vleče meja na goro Koprivnik, s Koprivnika pa na goro Gradišče (»Gretische«) pri Dolenjih Ledinah. Med Gradiščem in Iderščkom segajo gozdovi in njive kmetov iz Dolenjih Ledin do meje. Potem gre meja čez Ideršček in Žejni Vrh do cerkve sv. Marije Magdalene, katera stoji še na zemlji idrijskega gospostva. Od tod se vleče meja na Dolsko Goro (»Dolech Perg«), od tukaj pa na Vcharše k lepi jablani (»lepa Jablan«), katera je bila omejnena pri popisu mej hlevnovrške županije. Mejo med logaškim in loškim gospostvom smo narisali, ko smo govorili o hlevnovrški županiji.

Mali zapiski.

Šilertabor. Ne spuščaje se v etimologovanje tega imena, omejneno bodi, da se slišita med ljudstvom obe obliki Šilen- in Šilertabor, navadno pa le »Tabor«. Znano je, da se je tam nahajalo prazgodovinsko gradišče, v katerem so našli mnogo starinskih predmetov (nekaj jih hrani g. Domicelj v Zagorju), pa tudi rimske novce itd. Ravno tako znano je tudi, da so Ravnaharji sezidali poznejši tabor in da so mnogi izmed njih pokopani v tamošnji cerkvi. Stari glavni altar s poslikano rezbarijo se nahaja sedaj pri gospodu župniku v Zagorju in je vreden, da si ga kak veččak ogleda. Pred cerkvico visi tudi stari zvon, s katerim še dandanes naznanjajo bližnjo nevihto. Pod grebenom je studenec in poleg njega nekaj dreves. Nedaleč od tam je tudi globok vodnjak.

Ta tabor je služil kot važna postaja za oznanjevanje približajoče se nevarnosti. Sprejemal je znake z Učke ali pa z višin nad Klano. Tamošnji stražarji so pa sprejemali signale od hrvaških stražarjev. Ko se je sovražnik približeval Kranjskemu čez Poljano, Kočevje, Ribnico, morali so tudi Cerknječani (iz Cerknice, Dolenje Vasi, Jezerske Vasi in Selc) zbrati se na Šilertaboru »Schilhen Taber«. Te dolžnosti jih je oprostil nadvojvoda Karol dne 31. januarja l. 1582. Zapovedal jim je:

»Doch wo der Schwal oder einpruch deß Erbfeindts dermaßen auff die Peukh vund Carft gienge, so sollte daß dorf Zirkhnitz zu behnet derselbers (tabra v Cerknici) allain dafelbs gelaßen. Die obenbemeldeten drey Dörfer aber, als Underdorff Seedorf vund Selzah . . . ye dy der Peukh amnahesten geseßen auff der Landtsobrigkhait oder des Hauptmans auffmahnung an die Peukh vund Carft zuziehen schuldig vund verbunden sein.« (Izvirno pismo hrani g. sodnik Mullay na Vrhniki.)

S. R.

Stroški za bulo, s katero je bil Sigismund Lamberger imenovan za ljubljanskega škofa. V XVII. zvezku zgodovinskega časopisa »Mittheilungen des Instituts f. österr. Geschichtsforschung« se nahaja med drugim čtivom na strani 71—108 tudi razprava »Über Expensenrechnungen für päpstl. Provisionsbullen des 15 Jahrhunderts«, katero je spisal M. Mayr-Adlwang. Ta pisatelj je v svojem sestavku ponatisnil več računov o ekpenzah za konzistorijalne provizije iz leta 1463., potem za provizije iz leta 1481. in še nekoliko drugega blaga. Na strani 93 je ponatisnjen račun, katerega je moral poravnati Sigismund Lamberger, ko je bil od rimske stolice postavljen za prvega ljubljanskega škofa. Glasi se tako-le:

»Epositi in causa Laybacensi per me Sigismundum electum Laybacensem.
Primo in die pronunciacionis pro valetate Raphaelo scutifero

domini Rothomagensis nuncio pro nunciacione huiusmodi	duc. 14.
Nicolao Sule, qui fuit primus nuncius pronunciacionis	duc. 1.
Johanni Bapt. secretario domini Rothomagensis	duc. 12.
Belfrenariis	duc. 3.
Pro propina et reverencia domini Rothomagensis	duc. 15.
Pro expediendis litteris provisionis, iuramento fidelitatis et aliis	
litteris necessariis, sollicitatura	duc. 49, gr. 6.
Pro annata in camera	duc. 150.
Pro minutis servitiis	duc. 36.
Pro mandato de conferendo	—, gr. 4.

Ego Sigismundus Kamberger (prav za prav Lamberger) Laybacensis fateor medio iuramento me premissa exposuisse in causa huiusmodi manu propria.

Die iovis 30. et ultima mensis iunii per prefatum dominum Sigismundum electum presentata fuit prescripta cedula expensarum Rome in camera apostolica anno domini 1463 et per me Ciriacum dicte camere notarium registrata.»

Da se bode ložje umel ta račun, navedem naj nekoliko opazk, vzetih iz prej omenjene razprave.

Ako so hoteli komu podeliti konzistorijalno prebendo, to je tako, katere letni dohodki so znašali več, kakor 100 zlatih goldinarjev, treba je bilo najprej začeti o dotični osebi cerkveno preiskavo. Ta naj bi pokazala, je li kandidat vreden prebende, ali ne. Preiskavo je vodil v ta namen odločeni kardinal. V konzistoriju se je vršilo posveto-

vanje, kateremu je prej ali poznej sledila razsodba. Izid tega posvetovanja se je iz konzistorija pisмено naznanil v pravo pisarnico. Za razne korake in spise v konzistoriju je bilo treba plačati več pristojbin

V zgoraj navedenem slučaju je nadškof iz Rouen-a vodil o Sigismundu Lambergerju cerkveno preiskavo. Zato je pa tudi dobil odškodnino pod imenom »propina« (pivnina) in »reverencia« (poklon*). Znašala je 15 zlatov. Njegov komisar (ščitonoša) Rafael je prejel 14 zlatov, njegov tajnik Ivan Baptist pa 12. Nikolaj Sula, ki je prvi naznanil razsodbo iz konzistorija Sigismundu Lambergerju, moral se je zadovoljiti z jednim zlatom. Raznim slugam (»belfrenariis«) je bilo treba plačati tri zlate.

V pisarnici so izgotovili bule (pisma), potem jim v pečatnici pridejali pečate ter jih nazadnje dali v registraturi zapisati v zapisnik. Za vse to je bilo treba plačati takse. V našem slučaju se je v ta namen izdalo 49 zlatov in 6 grošev.

S tem pa še niso bili vsi stroški poravnani. Največjo svoto je bilo treba šteti v apostolski komori. Tu je moral dotičnik plačati anate, katere so znašale pri konzistorijalnih prebendah tretjino dohodkov jednega leta. Te anate so se zvale »servitia communia«. V našem slučaju se je izdalo v ta namen 150 zlatov. Polovico te svote je dobil rimski papež, polovico pa kardinali.

Razun prej omenjenih anat (»servitia communia«) je bilo treba plačati tudi še »servitia minuta«, to je razne pristojbine, katere so dobili uradniki apostolske komore in sv. kolegija. Sigismund Lamberger je plačal v ta namen 36 zlatov.

Dne 29. aprila l. 1462. je papežev komornik kardinal Ludovik iz Ogleja razglasil vsled ustnega ukaza svojega gospoda, da se izgotovljene bule ne smejo prej odstraniti iz komore ter izročiti strankam, dokler se ne predloži v komori natančen račun, da so se resnično plačale vse pristojbine. Še-le takrat, ko je v komori ondotni »clericus mensarius« ali pa njegov namestnik račun pregledal, odobril, podpisal in vpisal v dotične knjige, smele so se z računom vred stranki oddati tudi bule.

V našem slučaju vidimo, da je račun registriral Ciriacus, notar apostolske komore.

Dr. Fr. Kos.

* Beseda »poklon« je zaznamovala že l. 1291. med Slovenci okoli Škofje Loke neko davščino. (Zahn, Cod. dipl. Austr. - Fris., III. str. 189, 194, 197, 205, 207 in 228). Iz loških urbarjev 17. stoletja je razvidno, da so rabili rečeno besedo v prej omenjenem smislu tudi še takrat.

Naznanilo.

V ponedeljek, dne 31. januarja t. l., zvečer ob šestih bode občni zbor »Muzejskega društva za Kranjsko« v bralni sobi muzeja Rudolfini v Ljubljani. Na dnevnem redu je poleg blagajnikovega in tajnikovega poročila tudi volitev novega odbora za dobo prihodnjih treh let. Na zbor so uljudno povabljeni vsi člani društva.

V dosedanjem društvenem odboru so bili nastopni gospodje:

Andrej Senekovič, c. kr. gimnazijski ravnatelj (predsednik).

Dr. Josip Kosler, realitetni posestnik (podpredsednik).

Anton Koblar, kurat in arhivar (tajnik).

Ivan Šubic, c. kr. ravnatelj obrtni šol (blagajnik).

Dr. Oskar Gratzy, c. kr. gimnazijski profesor (odbornik).

Frančišek Orožen, c. kr. učiteljski profesor (odbornik).

Simon Rutar, c. kr. gimnazijski profesor (odbornik).

Josip Smrekar, častni kanonik in profesor bogoslovja (odbornik).

Dr. Ivan Tavčar, deželni odbornik in odvetnik (odbornik).

